

קלה

ו י ו א ל מ ש ה

עה

יש אפיקורסים שאומרים שכיון שהאומות לא קימו את השבועה לכן יש גם לנו ח"ו היתר לעבור על השבועה, וזה הבל הבלים, שאין אלו השבועות תלויים זה בזה, שלא השביע אותנו הקב"ה בשביל טובת האומות אלא לטובתינו, שראתה חכמתו ית"ש את גודל הרעה של דחיקת הקץ לפני זמנו, והאומות מעולם עברו על השבועה, ולעתיד ינקום הקב"ה מהם כמו שיש ע"ז כמה פסוקים ומאמרי חז"ל, אבל אין לזה שייכות עם שבועתינו. וגם בשעת החורבן עברה מלכות רומי על השבועה כמבואר במדרש איכה בפתיחה, ואעפ"כ מבואר שם אח"כ במדרש שנענשו דורו של בן כוזיבא כל כך בשביל שעברו על השבועה, והרמב"ם באגרת תימן שהזהיר אותם שלא לעבור על השבועה בדחיקת הקץ כתב שם באותו האגרת עוד טעם שהם תחת מלכות הרשעה שעושים צרות ורדיפות ושנאה ומלחמות על ישראל יותר מכל האומות אף שאנו סובלים מהם הכל ומכש"כ אם נעורר עלינו ונקרא במלכות בדברים בטלים ושקר היא סכנה עצומה ח"ו ועיי"ש. וא"כ כתב בפירוש שהמלכות רודפת את ישראל ברדיפת נוראה, ובודאי שעברו בזה על השבועה ואעפ"כ כתב אח"כ להזהיר את ישראל שלא לעבור על השבועה. גם המצריים נענשו על ששעבדו בישראל ומררו את חייהם יותר מגזירתו של הקב"ה, כמ"ש הראב"ד והביא הכתוב אני קצפתי מעט והמה עזרו לרעה, אעפ"כ נענשו בני אפרים על עברם על השבועה. וכן כשבאו משה ואהרן לא היו רשאים להאמין עד ששמעו הסימן הנמסר מאבותינו הק', כמו שהבאתי למעלה. ואין צריך להרבות בזה בראיות כי הדבר פשוט דלאו הא בהא תליא, ואין בזה אלא להסית ולהדיח לעבור על התוה"ק.

ו"ל הוזה"ק פרשת ויקרא דף ו': ת"ח בכלהו גלותא דגלו ישראל לכלהו שוי זמנא וקצא ובכלהו הוי ישראל תייבין לקוב"ה, ובתולת ישראל הוי תבת לאתרהא בההיא זמנא דגזר עליה, והשתא בגלותא דא בתראה לאו הכי, דהא היא לא תיתוב הכי כזמנין אחרנין, והאי קרא מוכח דכתיב נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל, לא אוסיף להקימה לא כתיב, מתל למלא דרגו על מטרוניתא ואשדי לה מהיכליה לזמנא ידיעה, כד הוי מטי ההיא זמנא מיד מטרוניתא הוי עאלת ותבת קמי מלאכא, וכן זמנא חד ותרין ותלת זמנין, לזמנא בתרייתא אתרחקת מהיכלא דמלאכא ואשדי לה מלאכא מהיכליה לזמנא רחיקא אמר מלאכא האי זמנא לאו הוא כשאר זמנין, דהיא תיתי קמאי הכי, אלא אנא איזיל עם כל בני היכלי ואתבע עליה, כד מטא לגבה חמא

ו י ו א ל מ ש ה

קלו

לה דהוה שכיבת לעפרא. מאן חמא יקרא דמטרוניתא בההיא זמנא ובעותין דמלכא לקבלה עד דאחיד לה מלכא בידוי ואוקים לה ואייתי לה להיכליה ואומי לה דלא יתפרש מינה לעלמין ולא יתרחיק מינה. כך קוב"ה כל זמן דכנסת ישראל בגלותא כד הוי מטי זמנא היא אתיאת והדרת קמי מלכא. והשתא בגלותא דא לאו הכי אלא קוב"ה יוחיד בידהא ויוקים לה ויתפייס בהדה ויתיב לה להיכלי' ות"ח דהכי הוא דהא כתיב נפלה לא תוסיף קום. ועל דא כתיב ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת. היא לא תוסיף קום כזמנין אחראין, אבל אנא אוקים לה וכו', עיי"ש. וביאר באור החמה שיש בזה קינה וגם נחמה. כי הקינה היא אריכת הגלות שלא תוכל לקום מעצמה עד שיחיד לה הקב"ה בידי' ואוקים לה והיא נחמה שע"י שלא תוכל לקום מעצמה אלא ע"י הקב"ה יהי' קימה נצחית ולא תוסיף ליפול שלא יהי' עוד לעולם גלות יעיי"ש באריכות דבריו.

והנה גם בגאולות הקודמות אף שידעו הזמן אעפ"כ הי' הכל עפ"י נבואה בשליחותו של הקב"ה שגם בימי עזרא שלא הי' הגלות כמו במצרים ע"י משה ואהרן מכל מקום לא עשו זיו כל שהוא בלי נבואה, כמבואר בכתובים. וכל תנועה ותנועה היתה בשליחותו של הקב"ה. ועזרא הסופר שהי' נביא אמת הי' המנהיג, ומכל מקום כתוב בזוה"ק שכל הגאולות הקודמין היו בבחינת שהיא תבת קמי מלכא ולא יהי' כן בגלות הזוה, שלא תוכל לקום מעצמה כמו בגליות הראשונות עד שיבוא הקב"ה עם כל בני היכלי' ויוחיד בידי' ויוקים לה. וכן מבואר בזוה"ק פ' פקודי דף רע"ט ע"ב ובתיקונים שאסור למיקם מעצמם וע"כ שא"א אלא בבחינת גבוה יותר מהגאולות הקודמות, וקל וחומר שלא לקום מעצמו בבחינה שפילה שעשו האפיקורסים, שזה ודאי נגד הקרא דלא תוסיף קום כמבואר בזוה"ק. והחושב ע"ז אין זה אלא דעת מינות, והחוש העיד בכל אלו הדורות שכל אותן שהלכו במחשבה זו ליקח ממשלה וגאולה מעצמם קודם ביאת המשיח נעשו אח"כ מינים ואפיקורסים לגמרי, כי כח המינות נשרש בזה.

עו

וכדי להבין דעת המהר"ל שכתב שהוא ביהרג ואל יעבור כדן שמד שבודאי אין זה בשביל איסור השבועה כאשר כתבתי למעלה, אבל הדברים מובנים דהנה כתב בשלה"ק במס' שבועות דלשנות אף דין א' מדיני התוה"ק אפילו לומר רק בפני האומות על מה שהוא פטור חייב או על חייב פטור

קלז

ו י ו א ל מ ש ה

צריך למסור עצמו למיתה שלא לאמר כן, כי הוי כפירה בתורת משה מה לי דבור אחד מה לי כל התורה, ועיי"ש. והרי דאף שהוא מאמין בלבו בכל התורה כולה אלא שאומר דיבור זה בפני האומות מפני הסכנה, מכל מקום כיון שהוא דיבור של כפירה באות אחת בתוה"ק יש לו דין יהרג ואל יעבור כי כל עניני כפירה היא בכלל ע"ז שהיא כפירה בהאמונה, ולהלן אעתיק לשון תשובת הרדב"ז שמבאר הזכרים בטעמם ונימוקם דמה שיש בו כפירה ר"ל אף אם אין לו מחשבת ע"ז כלל דינו ביהרג ואל יעבור דגרע מעובד ע"ז ר"ל. והמהר"ם שיק בתשובה או"ח סי' ש"ד אחר שהביא הדין דבחשש אפיקורסות יהרג ואל יעבור אף שאין בו מחשבת ע"ז כתב עוד דאף במקום דהיא רק ספיקא דחשש אפיקורסות הוי ס"ד לחומרא ולא שייך בזה ספק נפשות להקל, יעיי"ש בטעמו, ומכל שכן בהך שכבר נתבאר שלקחת גאולה וממשלה קודם הזמן הוי כפירה בהשגחה, ואף בבני אפרים שלא הי' אלא מחמת טעות שהי' להם חשבון שכבר הגיע הזמן, אף על פי כן כתב עליהם הפסוק כי לא האמינו באלקים. — וכבר הבאתי לעיל דברי המהר"ש יפה שכתב הטעם דאף שחשבו שהגיע הזמן, מכל מקום כיון שיש כמה קראי שאך השי"ת הוא הגואל, הוי מה שעושים בעצמם בזה בזרוע בשר נגד האמונה, והבאתי דברי רמב"ן סוף פרשת בא שכתב שאין לאדם חלק בתורת משה עד שנאמין בכל דבריו ועקרים שכולם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם, ומה שאנו צריכים לעשות פעולות גשמיות בכל ענינינו הוא בשביל שכן גזר הבודי"ש, שאמה"כ למען יברכך ה"א בכל מעשה ידך אשר תעשה, הלבבות כתב טעמים לזה, אמנם בעניני הגאולה שבפירוש אסרה התורה הקדושה לעשות שום זיו: "ש של דחיקת הקץ והוי העושה בזה לגמרי נגד האמונה ואין לו חלק בתורת משה.

וכבר כתב הרמב"ם בפרק חלק אחר שביאר הי"ג עיקרים, וז"ל: כאשר יאמין האדם אלה היסודות כלם ונתברר בה אמונתו בהם הוא נכנס בכלל ישראל ומצוה לאוהבו וכו' ואפילו עשה מה שיכול מן העבירות מחמת התאוה והתגברות הטבע וכו' וכשנתקלקל לאדם יסוד מאלה היסודות הרי יצא מן הכלל וכפר בעיקר ונקרא מין ואפיקורט וקוצץ בנטיעות וכו', ועליו נאמר הלא משנאיך ה' אשנא, עכ"ל ועיי"ש שהאריך עוד, ובתוך אלה היסודות שכתב הוא האמונה בביאת המשיח, וכתב הטעם שם בפירוש המשניות ובספר היד הלכות מלכים בשביל שהוא מבואר בקרא והמסתפק בזה הוא כופר בתורה, וכתב שם שבכלל האמונה בביאת המשיח הוא גם האמונה בכל ההבטחות

ו י ו א ל מ ש ה

קלח

שנאמרו בקראי בעניני הגאולה כמובן וכבר נתבאר שמבואר בכמה קראי שהגאולה הוא רק בידו של הקב"ה, ואנו מוזהרין על זה מקודם מתן תורה כדכתיב ידוע תדע וא"א לבוא לידי קבלת התורה בלי אמונה זו כמבואר כ"ז לעיל באורך, לכן דעת המהר"ל שלוקחי הגאולה מעצמם קודם הזמן נגד שבועות של הקב"ה הוא כפירה גמורה בתוה"ק ובאמונה כפי המבואר לעיל. וחושבים שהמה בזרוע בשר יכולים לבטל גזירתו של הקב"ה, וזהו גרע מכפירה בביאת המשיח, ע"כ דעת המהר"ל ז"ל בהחלט שהוא באיסור יהרג ואל יעבור כדין משומד, כמו כל הענינים שיש בהם מינות וכפירה בתוה"ק.

ומובן ג"כ מה שאמר שאף אם כופין אותו ע"י מיתה ועינויים קשים ר"ל לצאת מן הגלות החיוב לסבול שלא לצאת שלכאורה אם יוצא מחמת מיתה וכפיות קשים ר"ל אין זה גאולה וחירות ולא הוי בכלל דחיקת הקץ ולמה יתחייב למסור נפשו להריגה עבור זה. אמנם גם בע"ז אם עובד ע"ז מחמת פחד הריגה אין זה נקרא עובד ע"ז כיון דהוי ע"י כפי' ואונס, ואונסא כמאן דלא עביד, כמבואר ברמב"ם פ"ה מהלכות יסודי התורה הל' ד' שאין מלקין אותו, וק"ו שאין ממיתין אותו כיון דהוי אונס, אלא שצריך למסור עצמו להריגה בזה בשביל שהוא קידוש השם, וכאשר ביאר בלשונו בספר המצות להרמב"ם מצוה ט' בעשה דונקדשתי שהמצוה לפרסם האמונה, ואעפ"י שבא עלינו מכריח לבקש לכפותינו נמסור עצמינו למיתה ולא נתעהו לחשוב שכפרנו אעפ"י שלבותינו מאמינים בו יתעלה, ועיי"ש. והרי שבמה שנוגע לאמונה החיוב למסור נפשו להריגה עבור זה שלא יחשבו עליו שיש בו כפירה ר"ל אף שאין האמת כן.

ומבואר בטור סי' קנ"ז אסור לאדם לומר שהוא עכו"ם כדי שלא יהרגהו דכיון שהוא אומר שהוא עכו"ם הרי מודה לדתם וכופר בעיקר לכל. והרי שאף בזה שאינו עושה שום מעשה אלא דיבורא בעלמא שהוא שקר גמור ואין בו לא מיני' ולא מקצתי' אלא אומר כן בשביל פחד של הריגה, מכל מקום כיון שע"י אמירה זו חשבינן עליו שמודה לדתם דהוי כפירה, מחויב למסור נפשו להריגה שלא יחשבו עליו ענין של כפירה ר"ל. ומובן לפי"ז דעת המהר"ל דכיון שיציאה מן הגלות קודם הזמן הוי כפירה בתוה"ק ובאמונה לכן אף אם עושה זאת אפילו מחמת כפי' של הריגה ר"ל ואונסא כמאן דלא עביד, מכל מקום הוי כשאר עניני כפירה שמחויב למסור עצמו להריגה

קלמ

ו י ו א ל מ ש ה

אף במה שאין בלבו כלום אלא אך בשביל זה שלא יחשבו עליו שמודה בכפירה ר"ל, ומוטל עלינו לפרסם האמונה במסירת נפש ממש לעיני כל.

עז

והנה לא דיבר המהר"ל ממינים ואפיקורסים או מעבירים על הדת ר"ל, כי לא דיבר כלל אלא מאותה העבירה של דחיקת הקץ שמושבעין עליו באלו השבועות, ולא נאמרה השבועה למינים ואפיקורסים אלא לכלל ישראל הכשרים, ואף אם יהיו כל חברי הממשלה כולם אהובים כולם ברורים אף כתנאים ואמוראים, מכל מקום אם לוקחים הממשלה והחירות מעצמם טרם שהגיע הזמן הוי דחיקת הקץ שהיא כפירה בתוה"ק ובאמונה, גם מלכות בן כוזיבא הי' מלכות של תורה בשלימות, שהרי לא מצאו בו שום פגם אלא זה שלא הי' מורח ודאין שהיא מדריגה גבוה מאוד נעלה שלא הי' אף למרע"ה כמ"ש הרמב"ם באגרת תימן, גם בני דורו היו כולם צדיקים גמורים שהרי לא מצאו חכז"ל שום חטא אלא זה שלא היו מתאבלין על ירושלים ונענשו כ"כ מרה ר"ל בשביל שהי' בזה דחיקת הקץ לפני הזמן, כמבואר במדרש רבה, וזה פשוט וברור לכל המעיין בכל דברי המהר"ל שם בזה באריכות דבריו הבורחים כגחלי אש, שלא דבר כלל אלא אך מאותו הענין של דחיקת הקץ בלבד, ונתן עליו משפט חרוץ של שמד ר"ל כי עצם הענין של דחיקת הקץ בלבד הוא נגד האמונה בהשי"ת ובתוה"ק, ואין בזה שום ספק.

עח

ומעתה צריך להבין כיון שהעצם ענין של דחיקת הקץ הוא כפירה בהתוה"ק שהוא ביהרג ואל יעבור כדין שמד, א"כ הוא חמור הרבה יותר מאיסור שבועה, ולמה הי' צריך להשביע על מה שהוא חמור הרבה יותר מהשבועה, אבל כעין קושיא זו היא בתוס' שבועות דף כ"ט ע"א כשהשביע משה את ישראל, והקשו שם בתוס' מה היתה מועלת השבועה כמו שהי' לירא שיעבדו עכו"ם כמו כן הוא לירא שיעברו על השבועה, וכתב המהרש"א שם דלא קשה מידי דהשבועה עצמה היא קבלת התורה, והפמ"א בכתנות אור פרשת נצבים כתב ליישב קושית התוס' דאיתא במס' שבועות כמה ענינים שחמור העונש והפורעניות בשבועה יותר מכל העבירות שבתורה, ולכן השביעם שהי' יראים יותר מעונש השבועה, ולא הבנתי דבריו שע"כ אותה שבועת התורה שהשביע משה את ישראל במתן תורה לא נאמרה עלי' אותו העונש והפורעניות

וּוֹאֵל מִשָּׁה

קמ

שנאמרה באיסור שבועה, דאם לא כן האיך אמר בשבועות ל"ט שעל כל העבירות שבתורה אין נפרעין מהם כמו מאיסור שבועה, הלא על כל העבירות שבתורה יש בהם איסור שבועה שמושבע ועומד מהר סיני, דמהאי טעמא אמרו בשבועות דף כ"ג ועוד בכמה דוכתי שאין שבועה חלה על דבר איסור יען שמושבע ועומד מהר סיני ואין שבועה חלה על שבועה, וע"כ צ"ל דאף שעל כל העבירות שבתורה יש עליהן איסור שבועה שבכלליות מהר סיני, מכל מקום לענין עונש ופורעניות אינו שוה לשאר שבועה, ונסתר תירוצו של הפמ"א.

שוב ראיתי בספר חסידים סי' ת"ו שכתב וז"ל: ומעשה באשה אחת שרחצה שני בני' והטביע א' את חברו ונדרה אמה שלא לרחוץ ביום ההיא. פ"א היתה בעלת ברית ורחצה ומתה. ומצינו באשה אחת שנדרה שלא לשתות מי מעיין א', פ"א שתתה והוליכה לבית ומתה. ומצינו משובעים ועומדים מהר סיני שלא מתו על השבועה שעברו, עכ"ל. והטעם שכתב בזה אח"כ אינו מובן כ"כ וצ"ע, ובוודאי שבכל דרכי השי"ת יש טעמים מרובים עד אין חקר וכל מה שאנו יכולים להשיג אינו אף כטפה מן הים, ועכ"פ זה מבואר בדבריו שהשבועה שאנו מושבעים ועומדים מהר סיני אף שיש לו דין שבועה בכל פרטי', מ"מ לענין העונש אינו דומה לשאר שבועה, כמו שהוכחתי לעיל מדברי הש"ס.

אך בשבועת התורה י"ל כדברי המהרש"א שהצריכה השבועה לצורך הקבלה שלא יהא דיבורא בעלמא, ובשבועות הגלות והגאולה י"ל כדברי הפמ"א שיש להשבועה חומר העונש יותר מע"ה, שהרי מצינו עונש חמור באותה השבועה שאמר אני מתיר את בשרכם וכו' מה שלא מצינו זה אף בשבועה אחרת, וא"כ אין קושיא למה הוצרכה השבועה שהוא בשביל להגדיל הפורעניות ר"ל יותר ממינות וכפירה שהרי גם ע"ז הוא כפירה וחמור הרבה יותר מאיסור שבועה, מכל מקום לענין הפורעניות ר"ל נפרעין יותר בשבועה, בפרט בשבועה זו שאמר בפירוש אני מתיר את בשרכם, ואף לדברי הרמב"ם שכתב שהשבועה היא בדרך משל, מכל מקום צריך טעם למה הוא צריך להמשל הזה, ולפי הנ"ל מובן דאף שלפי הדין אין השבועה חלה על דורות הבאים, מכל מקום הודיעה הנבואה שהקפיד הקב"ה להטיל ע"ז עונש כמו בשבועה, ובזה הוא נמשל לשבועה, ונמצא שאותה השבועה שלא ליקח גאולה מעצמם הוא חמורה הרבה יותר מהשבועה שהי' במתן תורה שיש עלי' גם עונש השבועה ממש ואין זה קושיא למה נאמר עוד בלשון שבועה.

קמא

ו י ו א ל מ ש ה

עט

אבל עדיין צריך להבין שהרי אמרו בגמרא סוטה דף ל"ז ע"ב על הי"א ארורים שנאמרו בהר גריזים ובהר עיבל ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה וגו' בארור סגי ל"י, אלא זה הבא על הערוה והוליד בן והלך לבין העכו"ם ועבד עכו"ם, ארורין אביו ואמו של זה שכך גרמו לו. ופירש"י ז"ל בארור סגי ל"י בתמי' כופר בעיקר הוא וסגי ל"י בארור, אלא הבא על הערוה והוליד ממזר ומתוך בושתו שאסור לבוא בקהל הולך לבין העכו"ם ארורים אלה שעשאוהו לעבוד פסל ומסכה. ואף דמבואר בגמרא שבועות דף ל"ו ע"א ארור בו נידוי, בו קללה, בו שבועה, מ"מ לא סגי ל"י בתי' זה שאמר בלשון ארור להוסיף קללה ועונש וכל החומרות, וצ"ל דכיון שהיא כפירה בעיקר שחמור מכל העבירות שבתורה אם אמרו סתם בלשון ארור הוא מקטין את העבירה. ועיין מהרש"א שם שביאר הכוונה דארור משמע ארור בעוה"ז אבל העובד עכו"ם אין לו חלק גם לעוה"ב, דמומר לעכו"ם הוי מומר לכל התורה כולה שאין לו חלק לעולם הבא, ולכן הקשה וכי בארור סגי ל"י, וצ"ל דאף שהאמת הוא כן דלכן אמר הכתוב ע"ז הלשון ארור כדי להוסיף קללה ועונש ע"ז גם בעוה"ז מכל מקום לא ניהא להו לתרץ הקרא בהכי שסתם הכתוב לכתוב סתם ארור ולא תודיענו שמה שעון כפירה בעיקר ר"ל הוא חמור יותר משבועה וארורים הן בעצם העון הנוגע באמונה וגם בעוה"ב הוי בכפירה בעיקר עונש יותר שמפסיד כל חלקו בעוה"ב ואיכא למיטעי בסתימת לשון הכתוב להמעט העון החמור של כפירה בעיקר ר"ל זולת אם נכלל באותו הארור גם איזה ענין שאין בו כפירה בעיקר מיושב הלשון שבשביל זה סתם הכתוב והוצרך לומר שכלל בזה אף מי שאינו עובד עכו"ם אלא שגרם לזה ועיי"ש. ובודאי שק"ו הוא על העובד עכו"ם בעצמו שנכלל באותו הארור אלא שאמר בלשון זה בשביל שסובב גם על הגורם, וא"כ גם בשבועה זו שכתב המהר"ל שהוא ביהרג ואל יעבור כדין משומד שבודאי אי אפשר לומר שהוא בשביל איסור השבועה וע"כ שסובב שלקחת גאולה מעצמם הוא כפירה בעיקר, וא"כ קשה על מה שאמר השבעתי אתכם ואני מתיר את בשרכם, וכי בזה סגי ל"י שהוא עונש העוה"ז, הלא כופר בעיקר הוא ואין לו גם חלק לעוה"ב כקושית הגמרא בארור אשר יעשה פסל ומסכה.

ואפשר שמחמת קושיא זו ראה רש"י ז"ל להוסיף לפרש דקאי גם על המרבה בתחוננים יותר מדאי, שזה ודאי אינו כפירה בעיקר, דאף שהיו פתוחים

ויואל משה

קמב

לפניו כל המדרשות דקאי על העושים מעשים שלוקחים גאולה מעצמם קודם הזמן שעוברים על השבועות האלו, גם בש"ס לא נמצא דקאי על המרבה בתחנונים, אלא אדרבה לכאורה ראי' להיפך מעובדא דר' חייה ובניו כמ"ש לעיל. אבל לא ניהא לי' לרש"י ז"ל לפרש דקאי רק על העושים מעשים כאלו שהם כפירה בעיקר כקושית הגמרא בסוטה, וכי בזה סגי לי', וע"כ מפרש דקאי על המרבה בתחנונים שזה ודאי אין בו כפירה בעיקר, ובודאי שק"ו הוא שנכללו באלו השבועות העושים מעשים שהם גם כפירה בעיקר לתוספות העונש שיש באיסור שבועה לו ולכל העולם כולו, כמו שאמרו בגמרא, אלא שאמר בלשון זה דמשמע דסגי לי' בכך בשביל דקאי גם על המרבה בתחנונים שגם זה נקרא דחיקת הקץ.

ומי'ושב בזה גם הקושיא הלא אין שבועה חלה על שבועה, ומה שיש בו מינות וכפירה ר"ל על כל זה כבר אנו מושבעין ועומדין מהר סיני, ותו לא חלה על זה שבועה אחרת. אבל אמרו כבר בגמרא שבועות דף כ"ב ועוד בכמה דוכתי דבכולל דברים המותרים עם דברים האסורים מיגו דחיילא השבועה על דברים המותרים חיילא גמי על דברים האסורים, וא"כ גם בזה כיון דחל על המרבה בתחנונים שהוא דבר המותר חל גמי על העושים מעשים בפועל שהוא איסור חמור ר"ל. ומה דקשה לכאורה מרבינו הקדוש שצוה לר' חייה ובניו להתפלל באופן שיש בו דחיקת הקץ כמו ששמע מאל"י ז"ל וזה לכאורה נגד דברי רש"י ז"ל, ואף למה שכתבתי דאפשר שלאחר אותה המעשה משמיא נתברר בפירוש שאסור לעשות כן, אבל עדיין קשה מעיקרא מאי קסבר, ואולי י"ל דמצינו לדעת ר"י בסוף כתובות אף יחיד אסור לעלות מחמת אלו השבועות, ור"ז פליג דסובר כדר"ל דבעי ליה לכל אותן השבועות דאין שם שבועה ליחיד, וא"כ אפשר שהי' סובר רבי דאף שאין שבועה מיוחדת ליחיד, מכל מקום נכלל באיסור השבועה גם יחיד העולה שאין בזה ענין של כפירה, ובוהו הוא כולל גם דברי המותר בתוך השבועה ותו לא קשה קושיא הנ"ל, וממילא שאין צריך לומר שאסור גם להרבות בתחנונים, אבל כשנתברר אח"כ דלא שפיר עבדי לדחוק את הקץ אף ע"י תפלה ותחנונים תו אין צ"ל שנכלל בהשבועה אף יחיד העולה כמו שבאמת פסק ההלכה שיחיד מותר לעלות כמבואר לעיל, לכן כתב רש"י ז"ל שנכלל בהשבועה לאסור אף המרבה בתחנונים.

ובזה אפשר ליישב קושיא שהבאתי בתחלה למה אמר ר"י העולה מבבל לא"י עובר בעשה ולא אמר עובר בשבועה שהוא חמור יותר, דכיון שנתבאר

ו י ו א ל מ ש ה

שמעיקר ההלכה אין השבועה חלה על דורות העתידיים ולא נאמר בלשון שבועה אלא לומר שיש בזה עונש כמו שבועה שלכן כתב הרמב"ם ז"ל שהוא דרך משל ולכן בחר יותר לומר עובר בעשה שעל העשה הוא עובר מעיקר ההלכה כי לא בא שם לדבר מהעונשים שיש בזה אלא מה שהוא עובר מעיקר ההלכה.

ס

וּמַעֲתָה תו אין התחלת הקושיא מה שלא הביא הרמב"ם בספר היד אלו השבועות, כי כבר נתבאר שאין באלו השבועות ענין של הלכה, כי באמת אינם חלים על הדורות אלא שהוא להגדיל העונש וכמ"ש הרמב"ם ז"ל גם באגרת תימן שהוא דרך משל, ואין דרכו של הרמב"ם ז"ל להביא בס' היד העונשים והתוכחות, ומכל דברי התוכחות לא העתיק בס' היד אלא הביא כל דברי ההלכות או שורשה של הלכה שצריכין לידע, וכמו שהבאתי לעיל מהקדמת ספר המצות שכתב שהביא בכל הלכה השורש שממנו תצא אותה השאלה, א"כ כיון שכתב בה' מלכים שבפסוקים המפורשים בפרשת נצבים כלולים כל עניני הגאולה, ומי שאינו מאמין בדברים המפורשים שם הוא כופר בתוה"ק, וכבר כתב בהלכות תשובה שזה ברור ומפורש באלו הפסוקים שבפ' נצבים שאי אפשר לגאולה בלא תשובה שהיא הבטחה ברורה ומפורשת שם שיעשו תשובה בהיותם בכל הגוים אשר הדיחך ה' אלקיך שמה ואח"כ יתחילו עניני הגאולה, א"כ מבואר מדבריו באר היטב שמי שאינו מאמין בזה וחושב שיש מציאות לאיזה גאולה טרם שיעשו כל ישראל תשובה הוא כופר בתוה"ק, ואין להסתפק עוד בדעת הרמב"ם שדעתו ז"ל בלי ספק שאסור להאמין לשום גואל אף אם יהי' בעיניו גדול כמשה ואהרן ויעמיד השמש כיהושע בן נון, כל זמן שאין רואין בו הסימן הזה המבואר בתוה"ק שמביא כל ישראל לקיום כל התורה כולה. ותו אין מקום שיהי' צורך עוד להרמב"ם ז"ל לכתוב שלא לעשות גאולה מעצמם, דממה נפשך אם לא יעשו כל ישראל תשובה כבר הודיע שהוא נגד ההבטחה המפורשת בקרא והיא כפירה בתוה"ק, ואם יעשו כל ישראל תשובה דעתו ז"ל שבודאי יהי' הגאולה כמ"ש ז"ל אין הדבר תלוי אלא בתשובה, וכמ"ש שם הרמב"ם ז"ל בלשונו הזהב אחר שהזכיר שיעשו תשובה שמיד הן נגאלין.

וּלְדַעַת הרמב"ם יוכל להיות שאחר הזמן שכלו כל הקיצין אם היינו זוכין לדור זכאי כמו שהי' בימי בן כוזיבא שהיו או תלמידי שמאי והלל,

וַיֹּאֵל מֹשֶׁה

קמד

גם כל הדור קיימו כל התורה כולה, כבר ה' בא משיח, אלא שאז בימי בן כוזיבא שהי' קודם הזמן והי' צריך להיות בבחי' זכו אחישנה הי' מעכב אף החטא האחד שלא התאבלו על ירושלים, ובודאי שבשביל אותו החטא בלבד לא היו חייבים עונש נורא כ"כ בהרג רב ר"ל יותר מבימי החורבן, אלא שבשביל אותו החטא לא הגיעו למדריגת זכו אחישנה וממילא הי' בו איסור דחיקת הקץ שע"ז אמרו אותו העונש של אני מתיר את בשרכם ר"ל. אבל אחר שכלו כל הקיצין והגיע הזמן של בעתה לא זכינו עדיין לדור קדוש כ"כ כמו שהי' אז בימי בן כוזיבא. גם אולי כמה שכתב הרמב"ם ז"ל עשיית תשובה וכן מ"ש בה' מלכים שהמלך המשיח יכוף כל ישראל לקיום התורה"ק דקאי על תושב"כ ותושבע"פ כמו שאומר שם כוונתו שיסורו מכל מיני חטאים שבעולם אף מכמו אותו החטא שהי' בימי בן כוזיבא שלא התאבלו על ירושלים.

גם י"ל לאידך גיסא, דכיון שהרבה ברייתות בגמרא מעידין על המצב של הדור שבן דוד בא שיתרבה העזות ואין תוכחה ויתמעטו התלמידים, פרש"י ז"ל התלמידים שמחזיקין ידי ישראל להחזיר למוטב, ועל היוקר יעות פירש"י ז"ל היוקר ר"ל המכובד שבהן יהי' עותן ורמאי, ועל פני הדור כפני הכלב פירש"י ז"ל דדמיין ממש לכלב, כהנה וכהנה קא חשיב שם בכמה ברייתות הרבה דברים נוראים ממצב הדור ההוא, וזה כדברי ר"י שיבוא בן דוד לדור שכולו חייב, ובמצב כזה לא הי' להרמב"ם ז"ל שום ספק שיהי' מציאות להחזיר למוטב כל הדור או רובו זולת המלך המשיח שגדול כוחו יותר ממה רבע"ה, והוא מורח ודאין שיודע כל מעשה הרשעים בריחו.

וכתב הרמב"ם ז"ל בפ' המשנה בפרק חלק שהמלך המשיח ישלמו אתו כל האומות ויעבדוהו הארצות לצדקו הגדול ולנפלאות שיהיו על ידו, וכל מי שיקום עליו יאבדהו השם יתעלה וימסור אותו בידו, וכן האריך בזה באגרת תימן וגם בס' היד בהלכות תשובה פ"ט כתב שהמלך המשיח מחמת רוב גדלו בחכמה ובנבואה לפיכך ילמד כל היום ויורה אותם דרך ה' ויבואו כל הגוים לשמעו ולכן נאמר על אותן הימים והסירותי לב האבן מבשרכם יעיי"ש. ובהשפעה מרובה כ"כ שאף כל הגוים יתהפכו ויבואו אליו ויעבדוהו יוכל להחזיר את כל ישראל או רובן למוטב, אבל זולת זה אין מציאות לדבר. והרמב"ם ז"ל כתב בה' דעות פ"ו שאם היו כל המדינות שהוא יודעם ושומע שמועתן נוהגים בדרך לא טובה כמו זמנינו א"כ העיד גם על זמנו שכל המדינות היו נוהגים בדרך לא טובה, ובזמנו הי' רוב הראשונים ז"ל אשר מתורת פיהם

קמח

ו י ו א ל מ ש ה

אנו חייני, ואעפ"כ לא יכלו לחזור את העולם להנהיגם בדרך טובה, מכש"כ בדורות האחרונים, ומלבד שהבין זה הרמב"ם ז"ל מסברתו הגדולה מה יהי' בדורות הבאים אחריו שלא אכשיר דרי כמ"ש חז"ל הנה ראה גם מה שהעידו חכז"ל על הדור שלפני ביאת המשיח, וע"כ הדבר ברור שלא הי' לו שום ספק שא"א להחזיר כל הדור בתשובה אלא המלך המשיח בכחו הגדול כנ"ל, וא"כ במה שכתב אין ישראל נגאלין אלא בתשובה והביא שמבואר בקרא שאמר על כלל ישראל ושבת עד ה' אלקיך בזה יצא מידי חשש שא"א לטעות עוד להתיר ליקח גאולה קודם הזמן, כי קודם הזמן שיבוא מלך המשיח אין מציאות להחזיר את כל ישראל בתשובה, ומי שחושב שאפשר לגאולה בלי תשובה, הרי המחשבה הזאת היא נגד המבואר בקרא והיא מינות ר"ל, ואין צורך לבאר האיסור בזה.

לג הדבר פשוט דאף שהרמב"ם ז"ל הי' מפחד מלסמוך על נסים כי כל הנסים אפשר שיהיו בשקר ובכח השטן בבחי' שונות, אבל להחזיר את כל ישראל בתשובה כמו שאמר הקרא ושבת זה אי אפשר שיהי' בשקר ובכח השטן כי אם בדרך האמת אפשר להחזיר כל ישראל בתשובה לא זולת. וכיון שהי' ברור בעיני הרמב"ם ז"ל שאין צורך לבאר יותר, ואין דרכו להאריך במה שלא ראה בו צורך כי הי' אוהב הקיצור בתכלית כמו שכתב, שאלו הי' מציאות לכתוב את כל ספרי הרמב"ם בפרק א' לא הי' כותבו בשני פרקים, וע"כ סגי לי' גם במ"ש מקור הדין, ולפי המתבאר סגי במה שכתב בזה בלי ספק.

והנהגה בה' תשובה כתב סתם אין ישראל נגאלין אלא בתשובה ולא הזכיר שם בלשונו ביאת המשיח או מלך המשיח אלא סתם אין נגאלין, כי שום ענין של גאולה באיזה אופן שהוא א"א שיהי' טרם שיעשו כל ישראל תשובה, ובהלכות מלכים ששם מדבר ממלך המשיח נתן עליו סימן זה שקודם כל יביא כל ישראל לקיום כל התורה כולה, ובאגרת תימן שכתב על מעשה שהי' והאריך טובא להסירם מן הטעות, והאריך לבאר להם העונשים והצרות הכרוכים בזה, שמה כתב גם אלו השבועות שמגדילים העונש ר"ל, והזהירם שלא לעבור על זה גם בשאר ענינים של סימני המלך המשיח ורוב גדלו ומעלתו העצום והנורא כתב שם באריכות גדול כי טובב על המעשה שהי' וראה צורך להאריך בכל זה לאותה המעשה, אבל בס' היד שכתב סתם בקיצור את שרשי ההלכות שצריך לדעת, סגי בזה, והוא ברור בלי שום פפקוק, ולכן בהתשובה שכתב למרטייל ששם הביא חבורו ספר היד וגם הביא שבענין המשיח כתב באריכות

ויאל משה

קמו

באגרת תימן ואלו הי' איזה סתירה וחזרה מס' היד לאגרת תימן אין ספק שהי' מזכיר זה כיון שהביא שניהם, וע"כ אלו ואלו דברי אלקים חיים, ואין ביניהם שום סתירה או חזרה והכל א' הוא כמ"ש דברים ברורים בעזה"ת.

גם מה שלא הביא השבועה שלא יעלו בחומה, אפשר לומר עדין די"ל דסובר הרמב"ם שהשבועה שלא יעלו בחומה קאי על רוב ישראל דזה הוי בחומה והוא קבוץ גליות כמו שיש איזה מפורשים שפירשו כן, וקיבוץ גליות הוא ג"כ מבואר באותו הקרא דושבת וגו' שאמר אח"כ בסיפא דקרא וקבצך מכל העמים אשר הפיצך ה' אלקיך שמה, גם ברישא דקרא אמר ושבתי וגו' בכל הגוים אשר הדיחך ה' אלקיך שמה, ומבואר בזה שהתשובה תהי' בעידן גלותא בין כל העמים אשר הדיחם השי"ת שמה, ומבואר בקרא ההבטחה שיהי' התשובה קודם קיבוץ גליות, וא"כ החושבים לעלות בחומה רוב ישראל שהוא קיבוץ גליות טרם שיעשו כל ישראל תשובה, הוי זה כפירה בתורה כמ"ש בשבועה של דחיקת הקץ.

וכבר הבאתי דברי הרמב"ן במאמר הגאולה שכתב גם על עלי' בחומה שתוא ענין דחיקת הקץ כי הכל א' הוא שלא לכפור בגזירת הבורא ית"ש שגזר על הגלות תחת האומות עד עת קץ אלא שחלקן בשבועות לחייב את העונש אף על העובר על אחת מהם, ולחלק יצא שלא תאמר שאינו חייב אלא העובר על כולם, ונראה באיזה מקומות דכל עלי' מרובה אף אם אינו רוב ישראל הוי עלי' בחומה, ואפשר שדעת הרמב"ם ז"ל הוא כדעת הסוברין דקאי רק על רוב ישראל וצ"ע עוד בזה.

פא

ויודע אני כי המתעקש עדיין יתעקש בזה יען שאין מבואר בהדיא בס' היד השלש שבועות וכבר הבאתי מדברי הרא"ש והריב"ש שהאינם יודעים לוקחים מדברי הרמב"ם היפך דבריו בפרט כשיש נגיעה עצומה לאותן הקשורים מאוד באותה התאווה המרובה שבדורינו להיות עם וממשלה ככל הגוים אבל לדינא הנה ראשית שאף לו יהא שאינו מפורש כ"כ בס' היד מ"מ ודאי שאי אפשר לדחות עי"ז דברים המפורשין וברורין בתשובותיו שהחמיר מאוד באלו השבועות, ובפרט שנתחזקה תשובה זו מן הרמב"ם ז"ל לעת זקנתו אחר שכתב כל חיבוריו, ועי' בב"י או"ח ריש סי' קכ"ט בדין כלי מנוקב לנט"י שהביא מהתה"ד שכתב דכיון דאיכא פלוגתא דרבוותא נקטינן לקולא דקיי"ל כל ספק בטהרת ידים טהור, אך מה דאשכחנא בהדיא בפסקי

קמו

ו י ו א ל מ ש ה

הגאונים לאסור ולא אשכחנא בפסקי גאון אחר בהדיא להיתר אלא דדייקינג מיניה' בהוכחה דהכי סבר קשה לסתור דברים המפורשים בהדיא עיי"ש. וחזינן דאף במה שעפ"י הלכה ספיקו לקולא מכל מקום אי אפשר לדחות דברים המפורשים בהדיא מחמת דברים שאינם מפורשים בהדיא, אף שיש בהם הוכחה, מכש"כ בענין חומר כ"כ שהחמירו חז"ל בו יותר מכל האיסורין שבכל התורה כולה, האיך אפשר לדחות דברים המפורשים בהדיא בדברי הרמב"ם ז"ל ולעשות סתירה בדבריו ממקום שאינו מפורש בהדיא, ובפרט כשהוא בלי תשובה הוא ברור ומפורש בדברי הרמב"ם ז"ל שהוא נגד הבטחת הקרא, שכתב הרמב"ם ז"ל שכל מי שחושב היפך המבואר באותה הפרשה הוא כופר בתורה, וא"כ כש"כ אם הוא בדרך הפרת הדת ר"ל שזה ודאי גרע הרבה מהיכא שהוא בלי תשובה, ובודאי שלהאמין בזה הוא כפירה גמורה בתוה"ק, ובפרט שאר' שאג המהר"ל מפראג ז"ל מי לא יירא במה שנתן על העברת על אלה השבועות דין משומד ר"ל להיות ביהרג ואל יעבור, ואין בדורינו מי שיוכל להכריע כנגדו.

פב

ובאמת גם מבלעדי איסור השבועות דעתי לסדר אי"ה בסוף הקונטרס עוד כמה טעמים ברורים שיש בהשתתפות. מלוכה זו עוד הרבה איסורים חמורים, אשר כל אחד ואחד מהם הוא באיסורא דיהרג ואל יעבור, ואף למי שלא יודה לביאורי על הרמב"ם בדין השבועות יש טעמים אחרים לחומר האיסור אשר א"א להסתפק בהם מאומה שאף בשביל אחד מהם הוא באיסורא דיהרג ואל יעבור, ומכל שכן בהצטרף כולם. אלא שטרחתי לבאר קודם חומר דין איסור השבועות בשביל שהאמת הוא כן, ויש נפקא מינה לידע האמת בהלכה זו. ולפענ"ד מ"ש לבאר דברי הרמב"ם ז"ל בזה הם דברים ברורים להשוותן בלי שום סתירה בדבריו. ובסידור היעב"ץ בפירושו להושענות שאמר קל למושעות בארבע שבועות כתב חז"ל: רבוש"ע הי' אתה לנו למושעות מהגלות כי בדי' שבועות השבעתנו שלא נעשה מעצמינו דבר לדחוק הקץ רק לצפות לישועה, וא"כ מיוסד התפלה בהושענות שאומרים כל ישראל על יסוד זה שמעצמנו לא נעשה דבר בענין הגלות.

פג

ואין לטעות ולומר שאין בממשלה זו איסור השבועות יען שאין בה גאולה וחירות כלל אלא אדרבה צרות גדולות ברוחניות וגשמיות, שזה ודאי

וּיּוֹאֵל מִשֶׁה

קמח

טעות גמור שהרי במה שמייירי המהר"ל אם הוא עפ"י כפי' של מיתה ר"ל וע"י יסורים ועינויים קשים כדורו של שמד שזה ודאי אינו חירות וגאולה אלא צרה גדולה ר"ל, ואעפ"כ כתב שעוברין על השבועה והוא ביהרג ואל יעבור. גם הרמב"ם ז"ל באגרת תימן כתב שם בעובדא דידי' שכשיתודע למלך יהי' להם מזה צרות גדולות ולא גאולה, ואעפ"כ כתב שעוברין בזה על השבועה אדרבא כתב עוד הטעם שנותן בזה חומר איסור שבועה כ"כ בשביל שהתעוררות לצאת מן הגלות טרם הזמן יש בזה אבדון ר"ל. וכן בבני אפרים לא השיגו שום תועלת מאומה אלא שיצאו ממצרים עד פלשתים שקרוב היא, ובשביל אותה היציאה אמרו ז"ל עליהם שעברו על השבועה ונענשו כ"כ מרה שנהרגו כולם ר"ל, וע"כ שאין השבועות דווקא על השגת איזה מלוכה וחירות אלא על עשיית צעדים בדבר נגד גזירת הגלות שגזר השי"ת, וכן מסתבר דודאי אם אין רצון הבורא ית"ש בזה אין בו הצלחה, דאם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו, אלא דעשיית צעדים לבטל גזירותיו ית"ש ע"י זרוע בשר הוי כפירה בעיקר אף אם אינו משיג מאומה. והמהר"ל כתב שני הבחינות, שהתחיל בדברי רש"י ז"ל שלא ירבו בתחנונים יותר מדאי, וסיים ביציאה מן הגלות ע"י כפי' דתרווייהו איתנייהו כמו שביארתי לעיל, שרש"י ז"ל הוסיף אף המרבה בתחנונים, אבל לא פליג על מה שכתבו חכ"ל דקאי על עשיית צעדים בדבר דכש"כ הוא דגרע טפי, ובלשון דחיקת הקץ נכלל הכל כל מיני דחיקה בכל אופן ואופן.

פד

ובזה אפשר לפרש גם הגירסא שלא ירחקו את הקץ, ופי' רש"י ז"ל בעונם וכבר כתבתי שהוא לכאורה תמי' שסתם ולא פירש כלל על איזה ענין קאי השבועה, גם אי אפשר לומר דקאי על כל העבירות שבתורה שמושבעין ועומדין עליהן מהר סיני. אמנם כבר הבאתי מדברי חז"ל שגאולה העתידה תהי' רק בזכות נטרונא, המקיימין אל תאכלו ממנו נא, דהיינו שממתינין ואינם אוכלין מהגאולה שלפני הזמן. ואם כן העוברין על זה מרחיקין את הקץ, ולכן אמר חתם שלא ירחקו את הקץ בעונם, כי תנא אקרא קאי שמבואר שם שלא לעשות תנועה של התעוררות הגאולה עד שתחפץ, וע"ז אמר שלא ירחקו את הקץ באותן העונות שממהרין טרם שתחפץ, ושתי הגירסאות כוונה אחת להן אלא שחלוקין בלשון הגירסאות, ובכל המדרשות לא מצינו אלא הגירסא שלא ירחקו את הקץ, כי כוונה אחת להם על האיסור הנורא של דחיקת הקץ.

קמט

ויואל משה

פה

ומעתה כל מי שיש לו מח בקדקדו יוכל להבין את האסון הנורא אשר קרה לנו בעויה אשר כנופיא של מינים ואפיקורסים ר"ל לקחו גאולה וממשלה טרם הזמן, אשר כל הגדולים והצדיקים שבדורות הקודמים, מאז שהתחיל הרעיון הטמא של הציונות להתנוצץ, כולם פחדו ורעדו, ונמס לבם כמים בפחד ואימה שלא יבצע זממם, ובעוה"ר המה הלכו למנוחות ואותנו עזבו לאנחות לראות בשבך עמנו, ה' ירחם. ולא אדבר לעת עתה מזה שהמה מינים ואפיקורסים מסיתים ומדיחים לעבור על הדת וח"ו עוקרים כל התורה כולה, ואין מקום לטעות בהם, כי מזה אדבר בסוף הקונטרס. ובפרקים האלו ראיתי לבאר קודם שאף אלו היו חברי הכנסת צדיקים וקדושים, הוא עון פלילי איום ונורא ליקח גאולה וממשלה טרם שהגיע הזמן, כאשר כבר נתבאר שאיסור השבועה והעברה על הקץ חל על כל ישראל אף לצדיקים גמורים, וכמ"ש רש"י ז"ל שלא להרבות בתחנונים שזה קאי רק על יחידי סגולה כמו רבי חייא ובניו, כמבואר לעיל.

פו

ויש טפשים האומרים שיען שהי' בהסכמת רוב האומות אין כאן לא איסור שבועה ולא איסור העברה על הקץ, וכל כך גבר החשכות וסמיות העינים שנפל על העולם לטעות בדברי הבלים כאלו. והנה גם מ"ש באבני נזר על השבועה שלא יעלו בחומה שהפירוש הוא בדרך מלחמה שלא ברשות ולקח זה מלשון רש"י ז"ל ביד חזקה, לא אמר זה אלא על השבועה שלא יעלו בחומה, אבל על השבועה השלישית שלא ידחקו את הקץ, אדרבא כתב רש"י ז"ל דקאי על המרבה בתחנונים אף שאינו עושה שום פעולה לא בדרך מלחמה ולא שום פעולה אחרת שבעולם אלא מרבה בתחנונים בלבד, כי על עצם הענין של מהירת הגאולה חלה השבועה ואין נפקא מינה בזה כלל דעת האומות אם הוא ברשות אם לאו. והלא יתר מזה כתב המהר"ל שלא רק אם האומות מסכימים חלה השבועה, ואף אם האומות כופין אותם בכפי' של מיתה וכל מיני עינויים קשים ר"ל אסור לעבור על השבועה, ומכש"כ כשאין כופין אותם אלא נותנין להם רשות לצאת מן הגלות, שזה ודאי לא עלה על דעת שום פוסק שבעולם שיש איזה היתר בזה. גם באותה השבועה שלא יעלו בחומה שהבין באבני נזר מלשון רש"י ז"ל שכתב ביד חזקה שהפירוש הוא בדרך מלחמה, כבר ביארתי באריכות שאין כן דעת פוסקים ראשונים ואחרונים, וביארתי לשון

ו י ו א ל מ ש ה

קנ

רש"י ז"ל בזה. וגם זה ודאי ברור שמה שהבין באבני נזר מלשון ביד חזקה שפירש בדרך מלחמה וכדומה הכוונה על האומה היושבת שם, שאם צריכין ללחום עמה ודאי דהוי ביד חזקה, ומה ששאר האומות מסכימים לא מעלה ולא מוריד, וכי יש להאומות דין סנהדרין לדון מה יעשו ישראל עפ"י רוב דיעות שביניהם, הלא אף בדיניהם דיני ב"נ כתבו הפמ"ג ונוב"י ועוד כמה פוסקים דלא שייך בהם לומר דין אחרי רבים להטות, כיון שהוא דין מדיני התורה שלא ניתנה אלא לישראל, ומכל שכן בדיני ישראל שצריך לזה דעת תורה אמיתית שאפילו כל האומות שמכל העולם יחד לא יוכלו להכריע אף זיו כל שהוא בדעת התורה, ובגוים אין תורה. ואם נימא בדעת רש"י ז"ל שמה שאמר שלא יעלו ביד חזקה שהוא שלא ברשות, צ"ל שהקפידה התוה"ק שלא יעשו ישראל בענין זה יד חזקה והוא כעין השבועה שלא ימרדו שהקפידה התוה"ק שלא למרוד בהאומה שיושבין ביניהם, ואם כל שאר האומות שבכל העולם יאמרו לישראל למרוד בהאומה שיושבין ביניהם בודאי שאין בזה היתר למרוד כיון דסוף סוף היא מרידה, וזה אסרה התורה הקדושה, וכמו כן הוא בעלי' לארץ ישראל, דאם העלי' הוא עכ"פ ביד חזקה אין בכח כל שאר האומות להתיר. זה הוא דבר פשוט וברור אף לפי דעת האבני נזר.

אלא שאף מה שאומרים שהי' בהחלטת רוב העמים גם זה שקר, כי בישיבה האחרונה שהיתה צריכה לאשר הענין לפי החוק של קשר בין העמים, נדחה הדבר והחליטו למסור ארץ ישראל לידי קשר איזה עמים הנקרא „טרנסטישיפ“, אלא שהציונים לא התחשבו עם החלטת העמים ולא צייתו להם. ובפרט מה שלקחו ירושלים זה הי' מתחלה ועד סוף נגד דעת כל העמים, ואין להאריך בזה כלל, כי באמת לא מעלה ולא מוריד. ובפרט בשבועה השלישית של דחיקת הקץ לא אמר אדם מעולם שהוא תלוי ברשות האומות, וכשיבוא משיח צדקנו לא ישאל את פי האומות, אלא הם כולם ישאלו את מלך המשיח כדת מה לעשות, כמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ט מהלכות תשובה, והאריך יותר באגרת תימן, אבל ליקח מעצמינו חירות וממשלה באיזה אופן שהוא, הוא איסור איום ונורא, ואף למשה ולאחרן עם כל המופתים שלהם לא היו רשאים להאמין בגאולה טרם ששמעו הסימן הנמסר מאבותינו כאשר הבאתי לעיל מדברי חכז"ל.

פו

ומעתה היעלה על הדעת שיהי' איזה היתר להשתתף אף בשותפות כל דהו לעבירה חמורה כ"כ, ובפרט שיש בזה גם מינות וכפירה ר"ל, ואין שום

וינאל משה

ספק כי כל המשתתף באינו עבירה דינו כשאר השותפין. וגם כי היות שלפי החוק צריך להיות אותו מספר הנבחרים, שבלא זה א"א להם לעשות שום חוק א"כ כל המקבל משרה באותו המספר הוא מאותן שעל ידו נעשו כל החוקים שעושים, והוי כל אחד ואחד מהם שותף גמור בכל פרטי מעשיהם מהחל ועד כלה אף בשעה שאיננו שם כי כולם היו באותו המספר, שמבלעדו א"א לשום חוק מחוקי הממשלה, ואין נפקא מינה בין אחד לחבירו.

וזה ודאי שאין טענה לומר דכיון שנעשתה התועבה הזאת ע"י כת של מינים ואפיקורסים שאינם צייתים לקול חכמים ולתוקף אזהרת התורה מותר אח"כ להשתתף עמהם, כמו שאין טענה לומר על כנופיא של ע"ז כמו מיסיאנערן וכדומה דאף שכבר נעשו ועשו גדולות ונצורות לכבוש רוב העולם ויש להם ממשלה חזקה, גם הראו מופתים נוראים כמבואר בגמרא ע"ז דף נ"א, הכי יעלה על דעת איזה מאמין בהשי"ת להשתתף עמהם, ומכש"כ בכתות של מינים ואפיקורסים שהוא גרוע הרבה יותר מע"ז, כמבואר בגמרא וברמב"ם ובכל הפוסקים ושאינו מינות דמשכא.

פח

ולפי מה שנתן המהר"ל ז"ל דין משומד אף כשעושיין זה על ידי כפי' של מיתה דודאי אונסא כמאן דלא עביד ולא עשה ולא כלום, שצ"ל הטעם שמחויב למסור נפשו עבור זה שלא יהי' מציאות לומר שמודה גם הוא בלבו למעשה הכפירה, כמ"ש הרמב"ם הטעם במצות עשה דונקדשתי, וקל וחומר המשתתף ברצון בלא כפי', דהא גם עושה מעשה כיון שאינו באונס, ובודאי שמראה בזה הודאה גמורה למעשה הכפירה ר"ל יותר מהעושה באונס, ועוד שהרי כל חבר הכנסת טרם שיכנס בה, צריך שישבע קודם על קיום המלוכה וחוקי', ואותה השבועה בעצמה גרועה הרבה יותר ממודה בע"ז דמודה בע"ז אינו אלא דיבורא בעלמא, וזה הוי הודאה בשבועה, ואינני מדבר עכשיו ממה שהוא נשבע לחוקותיהם, אשר רובם ככולם יותר מתשעים אחוז המה מינים וכופרים ר"ל ומתכוונים לעקור ח"ו כל התורה כולה, שבודאי הנשבע לחוקיהם מה שיחוקקו עפ"י רוב דיעותיהם כפי החוק שלהם הוא נשבע לכפירה ועקירת הדת ר"ל כי השבועה כוללת כל חוקיהם, ובפרט שכל החוקים שלהם מהחל ועד כלה המה נגד תורה"ק ונגד השי"ת, כאשר אדבר מזה להלן, אבל גם לישבע על עצם המלוכה הוא ענין חמור מאוד, שהרי הוא נשבע למעשה המנאצת מאוד את השי"ת ותורתו הקדושה. הקב"ה נשבע על הגלות עד עת קץ, וגם

השביע את ישראל שלא ידחקו את הקץ, גם אנו מושבעין ועומדין מהר סיני על כל מה שיש בו כפירה בתוה"ק ובדרכי השי"ת, והוא נשבע בהיפך מכל אלו השבועות שהי' ידו עם העוברים על כל אלו השבועות, בשביל שהקב"ה אינו מונע מבעל בחירה לעבור על כל התורה, כמאמר הכתוב מאשרים זדים בחנו האלקים וימלטו, ואומר כי מנסה אלקיכם אתכם, ולכן הוא נשבע על אותו הדרך שהוא בודאי דרך מינות ר"ל. ואין שום ספק שעל אותה שבועה בלבד אף אם לא יהי' חבר הכנסת צריך מסירת נפש ממש שלא להוציא מפיו שבועה כזו. והרי כתב הטור בסי' קנ"ז דגם על האמירה בלבד לומר שהוא עכו"ם מחויב למסור נפשו בהריגה בשביל דבמה שהוא אומר שהוא עכו"ם מודה לדתם וכופר בעיקר ומכש"כ כשנשבע לדרך המינות ולדתם דהוי מודה במינות וכפירה בעיקר. ובמה שעושה גם מעשה להיות חבר הכנסת ומשתתף עמהם עוברים גם על כל פרטי מעשיהם על איסורא דיהרג ואל יעבור, מלבד שיש בכל פרטי מעשיהם גם הודאה גמורה דדרכי המינות כמבואר לעיל.

פ ט

ובגמרא סוטה דף מ"א גבי אגריפס המלך שעמד וקרא ושכחוהו חכמים, וכשהגיע ללא תוכל לתת עליך איש נכרי זלגו עיניו דמעות, אמרו לו אחינו אתה, והביא שם ברייתא באותה שעה נתחייבו שונאיהן של ישראל כלי' שהחניפו לו לאגריפס. ובתוס' שם בשם הירושלמי שהרבה חללים נפלו באותו היום שהחניפו לו. ולדעת רש"י ז"ל לא הי' אסור מן הדין שאמו הי' מן ישראל אלא דזילא בי' מילתא. אלא שהתוס' תמהו דכיון שאינו מן הדין האיך יתחייבו ע"ז עונש גדול כ"כ ולכן כתבו שם שכן הוא הדין במלך דלא סגי באמו מישראל אלא צריך מן הבחורין שבאחין. וביבמות פרק החולץ דף מ"ה ע"ב תוס' ד"ה כיון הביא גם כן מדברי רש"י דמשום הכי קראוהו אחינו לפי שהיתה אמו מישראל, ותמה גם כן למה יתחייבו ע"ז כלי', ותי' שם באופן אחר דהורדוס לא נשא בת ישראל שעשה תשובה ולא הי' גם אמו מישראל ולכן נענשו, ואעפ"י שהי' עבד קראוהו אחינו לפי שהי' אחיהם במצות יעיי"ש. והנה אגריפס המלך כשר הי' כמבואר ברשב"ם פסחים דף ק"ז ע"ב, גם התוס' לא חלקו עליו אלא במה שאמר שהי' ממלכי חשמונאים, אבל לא במה שאמר שהי' מלך כשר, ומבואר בגמרא שני פעמים ששכחוהו חכמים על שפלות רוחו שם בסוטה כשעמד בשעת קריאה לפניו משורת הדין בשביל כבוד התורה, ובמס' כתובות דף י"ז כשעבר לפני הכלה לפני משורת הדין, ועכ"פ לא מצינו

בשום מקום שיהי' ממנו היזק לתורה, אלא אדרבה עשה יותר מן החיוב. ולא אמרו בו שום פגם אלא מצד יחוסו שלא הי' ראוי למלוכה, ומשום הכי תמהו התוס' על רש"י שאם הוא כשר מעיקר הדין האיך יתחייבו ע"ז עונש כ"כ כיון שלא הי' חטא אחר אלא פגם היחוס.

והזינן מזה דלא מיבעיא לדעת רש"י ז"ל נתחייבו כלי' ר"ל גם על החניפה שאינו נגד עיקר הדין תורה אלא מדרבנן, אלא אף לדעת התוס' שהי' בזה איסור תורה הלאו דלא תוכל לתת עליך איש נכרי, עכ"פ אינו אלא איסור לאו, ולא מצינו בשום מקום חיוב מיתה על איסור לאו, ואעפ"כ על החנופה שהי' נראה שהסכימו למלכות שלא כדת נגד איסור לאו נתחייבו ח"ו כלי' ונפלו הרבה חללים מישראל ע"ז. ומזה ראי' שלהחניף לעוברי עבירה או להראות הסכמה למעשיהם זה גרוע הרבה יותר מהעבירה בעצמה, שזה מזיק יותר לעולם כי נעשה הכשר להעבירות, ובמצודות כתב עה"כ עזבי תורה יהללו רשע (משלי כ"ח ד') שהמהללים את הרשע גרועים ממנו כי הרשע יודע בעצמו שלא טובים מעשיו, אבל יעשה לתיאבון, אבל הם מהללים מעשיו.

גם הזינן דהלא כתב רש"י ז"ל שהי' אמו מישראל בשביל ליישב הלשון שיהי' אמת מה שקראו אותו אחינו, כמבואר בתוס' יבמות דף מ"ה, והתוס' דלא ניחא להו לפרש כדעת רש"י ז"ל כתבו גם כן ליישב בלשון מה שקראוהו אחינו בשביל שהי' אחיהם בתורה ובמצוות, ועכ"פ כולי עלמא מודי בישוב הלשון שאמת יהגה חכם, ולא עלה על דעת שום אחד מהם שח"ו אמרו דבר שאינו אמת, וע"כ צ"ל דבשביל שאמרו זה בשעה שזולגו עיניו דמעות בשביל הלאו דלא תוכל לתת עליך איש נכרי נראה המשמעות שמסכימים גם להמלוכה, לכן אף שעצם הדברים שאמרו אחינו אתה דברי אמת הם, מכל מקום כיון שמשמעות הדברים יש בהם חנופה למלכות שאינו ראוי' עפ"י התוה"ק, לכן הגיע העונש עד כדי כך. ואם כן קל וחומר בן בנו של ק"ו באותו מלכות המינות של מינים ואפיקורסים המסיתים ומדיחים להעביר על כל האמונה לגמרי, שלכל הפוסקים אינם בכלל אחיך, ובודאי שעפ"י התוה"ק פסולים לכל מיני התמנות בישראל, וכל חוקי' חוקי' עכו"ם ומינות, גם עצם המלוכה הוא באיסור שיש בו עונש אני מתיר את בשרכם ר"ל, מלבד שאר איסורים נוראים כאשר כתבתי וכאשר יתבאר עוד להלן באריכות, אין ספק שאיום ונורא הוא להראות אפילו איזה תנועה של הסכמה לאותה המלוכה הטמאה שברצונם ח"ו לטמא את כלל ישראל, השי"ת יצילנו, בפרט מה שעושין חברי הכנסת שמתקשרין עמהם בשבועה לאותה המלוכה המנאצת, ומכשירין את התועבה הרעה הזאת

ו י ו א ל מ ש ה

קנד

לעיני כל ישראל. קצרה היריעה מהכיל ואין די מילים לתאר את הניאוף הגורא שעושים בזה. ויתבאר עוד להלן.

צ

והנה לשון הרמב"ם בפ"ז מה' עכו"ם הל' א' מצות עשה הוא לאבד עכו"ם ומשמשה וכל הנעשה בשבילה שנאמר אבד תאבדון את כל המקומות וגו' ובארץ ישראל מצוה לרדוף אחרי' עד שנאבד אותה מכל ארצינו. אבל בחוץ לארץ אין אנו מצווין לרדוף אחרי' אלא כל מקום שנכבש אותו נאבד כל עכו"ם שבו שנאמר ואבדתם את שמם מן המקום ההוא. בארץ ישראל אתה מצויה לרדוף אחריהן, ואי אתה מצויה לרדוף אחריהן בחו"ל, עכ"ל. המתבונן בלשון זה יראה שיש כאן ג' דינים, הא' שכל המוצא ע"ז בכל מקום שהוא בין בארץ בין בחוץ לארץ צריך לאבדה ולבערה, ודין זה הובא גם בטוש"ע סוף סי' קמ"ו והעתיק הב"י על זה לשון הרמב"ם הנ"ל שזה נלמד מקרא דאבד תאבדון, וזה אינו תלוי כלל בכיבוש מקום כי אם במציאת הע"ז, והדינים האחרים התלויים בכיבוש מקום אינם מובאים בטוש"ע שאינם מביאים אלא הנהג בזמן הזה וכיבוש מלחמה אינו בזמן הזה כמ"ש הנוב"י באה"ע מהדורא תניינא סי' קכ"ט שלאחר החורבן אינו שייך כיבוש מלחמה כיון שאין מלך ולא חלוצי צבא עד ביאת המשיח. הדין השני כתב הרמב"ם ז"ל שכל מקום שנכבש אותו אף בחו"ל צריך לאבד את כל הע"ז שבו, ומדאמר הע"ז שבו בודאי שכוונתו שלא ישאר שם שום ע"ז בהמקום שנכבש ע"י ישראל דאם לא כן לא הוי מאבד כל הע"ז שבו, וזה אינו כדין הראשון, שאינו תלוי בכיבוש דמיירי שם בע"ז המוצאה, ואין צריך לאבד כל הע"ז הנמצא בעיר או במדינה אלא בעיר או מדינה שכבשו ישראל צריך לאבד כל הע"ז הנמצא בה. הדין הג' שבארץ ישראל צריך לעשות יותר, והיינו לרדוף אחרי הע"ז לאבדה, מה שאין צריך לעשות בחו"ל. אבל לא ביאר הרמב"ם ז"ל מה הוא הרדיפה הזאת, דכיון שגם בחו"ל צריך לבער כל הע"ז שבמקום שכבשו מה אפשר לעשות יותר בארץ ישראל.

ונראה שהוא ע"ד שאמרו בגמרא ע"ז דף מ"ה ע"ב גידוע עכו"ם קודם לכיבוש ארץ ישראל, שבחוץ לארץ טרם שכובשין אין חיוב לרדוף אחר הע"ז אלא אם מוצאה לפניו צריך לאבדה, ואך אחר שנכבש המקום כיון שרשות ישראל עלי' צריך לאבד הע"ז מכל המקום. אבל בארץ ישראל כשבאין לכבוש חל תיכף החיוב לאבד כל הע"ז טרם שכובשין, ואולי שסובר הרמב"ם ז"ל דגם

קנה

ו י ו א 5 מ ש ה

שריפת הע"ז צריך להיות טרם הכיבוש כי בדרשות אלו יש פלוגתא בגמרא וצ"ע. אלא שבמנחת חינוך מצוה תל"ז כתב שזה שאין צריך לרדוף אחר הע"ז בחו"ל כמו בארץ ישראל אינו אלא כשהוא בכיבוש יחיד, אבל כשנתקדש ברוב ישראל כדין, יש לו דין ארץ ישראל לכל דבריו וצריך לרדוף שם אחר הע"ז בחו"ל כמו בא"י. ומזה משמע שדעתו שמ"ש הרמב"ם לחלק ברדיפה אחר הע"ז בין ארץ ישראל לחו"ל מיירי אחר הכיבוש, שלכן אפשר לומר שיש נפקא מינה אם הי' כיבוש יחיד או כיבוש רבים, ולא נתבאר הכוונה מה היא הרדיפה, וצ"ע.

צא

ואפשר לומר לפע"ד דהנה חמץ בפסח הוא פלוגתא בין הראשונים, והובא במג"א סי' תל"ד סק"ה דדעת הטור וסייעתו דבלא ביטל הבדיקה הוא מה"ת שאם מוצא חמץ בפסח אף אם לא ידע ממנו כלל בתחלה מכל מקום עובר עליו כמו האוכל חלב בשוגג, אבל דעת הרמב"ם שאינו עובר מדאורייתא אלא על חמץ שידע ממנו בתחלה, אבל אם לא ידע ממנו כלל אינו עובר עליו, והפוסקים האריכו בזה והביאו ראיות לכאן ולכאן. וכתב במק"ח שם לתרץ שלא יקשה על מ"ש לדמות לאוכל חלב בשוגג הלא באוכל חלב כשאינו מתכוין אינו מתחייב אלא בשביל שנהנה כיון דהוי דבר שאין מתכוין, א"כ האיך יתחייב גם על חמץ זה שאינו מתכוון ואינו נהנה. והסביר בזה המקור חיים דדוקא בדבר שאסרה התורה לעשות מעשה אמרינן דלא אסרה התורה לעשות המעשה אלא בכוונה, אבל כשאסרה התורה דבר שאין בו מעשה, כגון הכא שאסרה התורה שלא יהא חמץ בביתו אפילו כשאין מתכוון אסור. ולפענ"ד נראה להסביר עוד בדרך אחר שהוא כעין מ"ש לחלק באונס דאמרינן אונסא כמאן דלא עביד, אבל לא אמרינן אונסא כמאן דעביד, דסוף סוף לא עביד, עי' ש"ך חו"מ סי' כ"א. וכעין זה הוא כאן דע"י שלא נתכוין הוי דלא עביד, אבל היכא שצריך לעשות מעשה לבערו אי אפשר לומר שע"י שלא נתכוין הוי כעביד, דסוף סוף לא עביד.

ומה שכתב במקור חיים ראי' ממה שאמרו בחולין דף קל"ט יכול יחזור בהרים וגבעות כדי שתמצא קן, תלמוד לומר כי יקרא שמוה מוכח דבסתם מצות עשה מחויב לחזור אחרי' כדי לקיימה, לפענ"ד לא הבנתי ראי' זו דעדיין י"ל שאינו מחויב לחזור אחריה גם בשאר מצות, אלא כיון שחזור אחרי' ומצאה שוב חל עליו החיוב ומקיים המצוה, ובעידן ריתחא עונשין על

ויואל משה

עשה אף שלא הי' מחויב בדבר על מה שלא הביא עצמו לידי חיוב כמו בציצית שאין עליו שום חיוב אם אינו לובש טלית של ד' כנפות, מכל מקום עונשין לפעמים על שלא הביא עצמו לידי חיוב, כדאמר ל"י מלאכא לדר' קטינא בגמרא מנחות מ"א כנודע. וע"ז אמר דבשלוח הקן אינו כן שאם חוזר אחריו אי אפשר לקיים, דקרא כתיב כי יקרא פרט למזומן, ואפשר לומר עוד דלא מיירי כלל מענין חיוב אלא מה שאומר יכול יחזור אחריו בהרים וגבעות הכוונה אם יש מציאות לדבר שיחזור אחר מצוה זו בהרים וגבעות כמו בשאר מצות שאפשר להיות רודף אחר המצות בכל כחו וכל המרבה לרדוף אחר המצות אף במקום שאין חיוב בדבר הרי זה משובת, ועל זה הביא הקרא דכי יקרא, דבשלוח הקן אין מציאות לרדוף אחרי' שאם הוא מזומן מעטי' הקרא. אלא שלשון רש"י ז"ל שכתב שלח תשלח ב' פעמים צ"ע לפי"י, אבל המק"ח בלא"ה אינו הולך בדרך רש"י ז"ל בזה דא"כ האיך מייתי ראי' משם למצוות אחרות לרדוף אחריהם, הלא שאני התם דיש קרא מיותר שלח תשלח, ויש להאריך עוד בזה, אבל אין ג"מ להאריך בזה, ועכ"פ במצות ביעור חמץ הוא פלוגתא בין הראשונים והאחרונים אם יש חיוב דאורייתא לבדוק אחרי' לבערו כשאין לו ידיעה ממנו.

ולפי זה יש לחקור באיבוד וביעור ע"ז במקום שכבשו ישראל אם יש חיוב לבדוק ולחזור אחרי' כדי לאבדה ולבערה אף אם אין לו שום ידיעה ממנה, ונראה לדמותו לדין ביעור חמץ, ולדעת הרמב"ם שסובר שאין חיוב ביעור חמץ אלא בחמץ ידוע, אפשר שסובר גם כן בע"ז בחו"ל, זולת בארץ ישראל דכתב אח"כ קרא מיותר ואבדתם את שמם מן המקום ההוא שמע מינה לרבות דמקום הקודש יהי' מאובד מע"ז שאף אם אין לו שום ידיעה ממנה צריך לרדוף אחרי' ולבקשה ככסף וכמטמונים כדי לאבדה ולבערה, ועכ"פ בא"י חמור יותר מסיפא דקרא, ורישא דקרא אבד תאבדון מבואר ברמב"ם דמיירי אף בחו"ל.

צב

ולכאורה מיושב בזה היטב לשון הש"ס קידושין דף ל"ז דתנו רבנן אלה החקים, יכול כל המצות לא יהיו נוהגים אלא בארץ, תלמוד לומר כל הימים וגו', אי כל הימים יכול יהא נוהגים בין בארץ בין בחו"ל, ת"ל בארץ, אחר שריבה הכתוב ומיעט צא ולמד ממה שאמר בענין אבד תאבדון וגו', מה עכו"ם מיוחדת שהוא חובת הגוף ונוהגת בין בארץ בין בחו"ל, אף כל שהוא חובת הגוף בין בארץ בין בחו"ל, וכתב על זה הריטב"א: הקשה

קנו

ו י ו א ל מ ש ה

רבינו הגדול הרמב"ן זצ"ל הא ע"ז שהיא חובת הגוף דהיינו שלא לעבוד ע"ז לא כתיב בהאי ענינא כלל ואין הכתוב מדבר אלא לעוקר ע"ז לומר שאנו חייבין לשרש אחריי', והאי ודאי אינו אלא בארץ כדכתיב קרא בהדיא אשר אתם יורשים אותם, אבל בחו"ל אין אנו חייבין לעקר ולשרש אחריי'. ותי' הוא ז"ל דאפשר שאנו למדין ממה שאמר בענין לא תעשון כן שיש בכלל זה איסור במות שבחו"ל, ועיי"ש שהאריך. וכתב המקנה שהריטב"א נדחק מאד ולדעתו לא קשה מידי דיש בקרא הזה שתי מצות כמבואר בגמרא ע"ז דף מ"ה דהיינו לעקור ע"ז משרשו וזה בארץ ישראל, והשנית אזהרה לשרוף אותה, וזה נקרא חובת הגוף, וילפינן מחובת הקרקע על א"י ומחובת הגוף על חו"ל, ועיי"ש.

ואנ"י תמה למה הוצרך במקנה לבקש באותו קרא מצוה השני' של שריפת ע"ז שזה אף בחו"ל, הלא מבואר ברמב"ם שכל הקרא של אבד תאבדון קאי גם על חו"ל, ומה שחמור יותר בא"י זה למדין מקרא אחריתא שבשם שסיים מן המקום ההוא, ובגמרא אמרו דבר הלמד מענינו של קרא דאבד תאבדון קאי גם על חו"ל שמוטל על כל איש ישראל לבטל הע"ז הנמצא ברשותו בכל מקום שהוא, א"כ חובת הגוף הוא לא בשביל קדושת המקום, ולפי"ז אין התחלה לקושיית הרמב"ן והריטב"א. וצ"ל שהם חולקין על הרמב"ם ז"ל שדעתו דקרא דאבד תאבדון קאי גם על חו"ל, אלא הם סברי כמ"ש בזה דכיון שגם באותו הקרא קמא דאבד תאבדון כתוב שם אשר אתם יורשים אותם ע"כ דקאי הכל על א"י, ולכן הוכרחו לדחוק בזה, ואף שבדאי כולי עלמא מודי דגם ע"ז שבחו"ל ברשות ישראל החיוב לאבדה ולשרפה כמו שמצינו כמה פעמים בש"ס דלשריפה עומד, יוכל להיות דלמדין זה מקראי אחרינא דישנן כמה אזהרות בתוה"ק בענין זה כמו שאביא להלן מדברי רש"י ז"ל, ובגמרא ע"ז דף מ"ג יליף דין ביעור ע"ז מהעגל דכתיב ואת חטאתכם וגו' ואשרוף אותו וגו', ואף דלענין מפרר ומטיל לים איכא מאן דאמר שאין ראי' משם דלא נתכוין בזה אלא לבודקן כסוטות, אבל על מה ששרפו לא שייך טעם זה והוי שפיר לימוד גמור, ומעשה העגל הי' בחו"ל, ולמדין משם גם על הע"ז שבחו"ל לאבדה ולשרפה, אבל הקרא דאבד תאבדון סברי דקאי כולו על החומרא שיש יותר בארץ ישראל.

צג

ולכאורה דברי הרמב"ן והריטב"א מוכרחין במ"ש דהלא כתיב בפירוש בקרא קמא אשר אתם יורשים אותם דזה קאי על ארץ ישראל, ואולי סובר

ויאל משה

קנח

הרמב"ם דכיון שכתב גם בחו"ל אחר שכבשו איזה מקום צריך לבער כל הע"ז שבתוכה, לכן אפשר לפרש לשון הקרא דאתם יורשים אותם גם על חו"ל, וזה הוי חובת הגוף שאינו תלוי בקדושת המקום אלא יען שהוא ברשות ישראל ויותר נראה שדעתו לפימ"ש ספרי פרשת ראה בפיסקא ס' אשר אתם יורשים אותם שלא תעשו כמעשיהם ויבואו אחרים ויירשו אתכם, ופי' שם בורע אברהם דקשה לי למה לי למכתב אשר אתם יורשים אותם, אלא לומר כמו שאתם יורשים אותם כך אם תעשנן כמעשיהם יבואו אחרים ויירשו אתכם. ולפי"ז י"ל דעת הרמב"ם ז"ל מדעת הספרי דאותו הלשון שהקרא קמא אשר אתם יורשים אותם לא בא אלא לדרשה שהעונש ע"ז יותר בארץ ישראל שיבואו אחרים ויירשו אותם, אבל לדינא לא בא שם לחלק בין ארץ ישראל לחו"ל, ולכן הוצרך לומר עוד בקרא אחרינא ואבדתם את שמם מן המקום ההוא שהוא מיותר לרבות על החומר שיש יותר בא"י גם לדינא שצריך לדרוף אחריהם. והרמב"ן והריטב"א סברי דכיון דגם בקרא דאבד תאבדון כתיב אשר אתם יורשים אותם דקאי על הקרא קמא דכתב בארץ אשר נתן ה' וגו' לך לרשתה אין מקרא יוצא מידי פשוטו, וע"כ דקאי רק על החומר שבא"י גם לדינא. והנה לא מצינו לזה פלוגתא לדינא בין הרמב"ם ובין הרמב"ן והריטב"א אלא פליגי בפי' דקראי וגמרא דכ"ע מודי דבא"י חמור יותר, ואף אסור לכבוש מקום בא"י טרם שמבערין הע"ז משם כמ"ש על זה בגמרא גידוע ע"ז קודמין לכיבוש, כי חמור מאד שיהי' ע"ז ברשות ישראל במקום הקודש.

צד

והצפנת פענח הראה מקום לש"ס סנהדרין דף צ' ע"א דעשה דונתצתם הוי דין ע"ז וכבר העתיקו מימרא זו מן הש"ס הרמב"ם בספר המצות מצוה קפ"ה והרא"ה בספר החינוך מצוה תל"ז דאמרינן שם גבי נביא המדיח לע"ז דכתיב להדיחך מן הדרך אשר ציוך וגו' ללכת בה, ודרשינן ללכת זו מצות עשה, ומקשה בגמרא עשה בע"ז היכי משכחת לה, תרגומה ר"ח ונתצתם, וזה ראי' חזקה שהרי מיירי שם בגמרא מהקרא שבדין מדיח לע"ז שחייב מיתה וע"ז מרבה הקרא גם עשה דונתצתם דהוי עשה שבע"ז והמסית ומדיח על עשה זו שלא יאבד ע"ז בארץ ישראל חייב מיתה דהוי מסית ומדיח לע"ז. אך מ"ש עוד שם בצפנת פענח שהרמב"ם כתב בפ"ח מה' מלכים ה' ט' שגם ב"נ מצויה על עשה זה, לפע"ד אין ראי' משם, גם לא מסתבר כן דאף שכתב שם הרמב"ם דעיר שהשלימה אין כורתין לה ברית עד שיכפרו בע"ז ויאבדו

ויאל משה

קנט

את כל מקומותי ויקבלו שאר מצות ב"ג. מ"מ לא מסתבר לומר דמ"ש הרמב"ם ויאבדו את כל מקומותי הוא בשביל שנצטוו על ע"ז כמו על שאר מצות ב"ג. דעשה דאבד תאבדון הוא ממצות התוה"ק ולא נאמרה לב"ג דאף שהוא בכלל ע"ז דיש לו דין ע"ז כנ"ל. מ"מ הלא גם ע"ז בשיתוף הוא אצל ישראל כמו ע"ז ממש בלי שום חילוק והוא מדברות הראשונות שבעשרת הדברים לא יהי' לך וגו' מכל מקום ב"ג לא נצטוה ע"ז כיון שלא הי' הציווי בפרט זה קודם קבלת התורה. ויותר מסתבר דלכן כתב הרמב"ם שמוכרחין לאבד את כל המקומות שאי אפשר לישראל להשלים אתם באופן אחר דכיון שנעשו עבדים לישראל ולשלם מס הוי רשות ישראל עליהם ועל מקומותיהם. ובתוס' קידושין דף ל"ו ע"ב ד"ה כל לענין תרומות ומעשרות בחז"ל דכיון שנותנין מס למלך הזקרקעות משועבדים למלך יש לו דין קרקע עכו"ם. ומכל שכן המקומות שבארץ ישראל המשועבדים לישראל ואין קנין לנכרי, אם כן כשמשלימין אתם וכורתין ברית שיהיו תחת יד ישראל הוי ודאי כל המקומות ברשות ישראל, ולכן ההכרח לאבדם שאם לאו אי אפשר להשלים אתם.

צה

ובישראל נלפענ"ד עוד ראוי ברורה שיש למצוה זו של איבוד ע"ז דין ע"ז ממש מדברי רש"י ז"ל בפ' מסעי עה"כ כי אתם עוברים את הירדן אל ארץ כנען והורשתם וגו' ואבדתם וגו' וכתב שם רש"י ז"ל והלא כמה פעמים הוזהרו על כך, אלא כך אמר להם משה כשאתם עוברים הירדן ביבשה על מנת כן תעברו ואם לאו המים באים ושוטפין אתכם, וכן מצינו שאמר להם יהושע בעודם בירדן, עכ"ל. והיא מגמרא סוטה דף ל"ד. ויש להתבונן בזה דהלא אינו מוזכר בכל הקראי שבכל אותה הפרשה שלא לעבוד ע"ז ולא כתב שם אלא איבוד ע"ז ומקומותיהם, וכבר הבאתי מדברי הרמב"ן והריטב"א על הקראי דאבד תאבדון שבפרשת ראה זכיון דלא כתיב שמה שלא לעבוד ע"ז ע"כ לא מיירי מזה כלל אלא מאיבוד הע"ז, וזה לכו"ע דגם הרמב"ם לא פליג בזה. ובעודם בירדן טרם באים לארץ לא חל עדיין החיוב עליהם, גם אין אפשרות לדבר עד בואם לארץ ואינו אלא מחשבה בעלמא שאינם עוברים את הירדן במחשבה זו לבער אח"כ את הע"ז, והלא בכל העבירות שבתורה מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה ואין נענשין על כך, ובזה העונש כ"כ מר על המחשבה שיהי' ח"ו המים שוטפים כולם שהוא ח"ו עונש של כלי, וע"כ שיש לזה דין ע"ז ממש, ובע"ז מחשבה רעה הקב"ה מצרפה

וינאל משה

קס

למעשה, כמבואר בגמרא קידושין דף מ"א, ולכן ההולכים במחשבה זו לכבוש את ארץ ישראל עם הע"ז שבתוכה שלא לאבדם יש להם דין ועונש של עובדי ע"ז ממש עוד בהיותם בדרך.

צו

ועיין תוס' קידושין דף ל"ז ד"ה ה"ג דפליגי על הגירסא עכו"ם בכלל היתה ולמה יצאה להקיש אלי' שהרי יצאה לומר אבד תאבדון, הנה מבואר דלא פליגי על אותה הגירסא אלא בשביל שהוצרך לומר בסופה למה יצאה, אבל על מה שכתב בתחלה ע"ז בכלל היתה בזה לא כתבו מאומה, דבאמת איבוד ע"ז הוא בכלל ע"ז, והר"ן העתיק באותה הגירסא בכלל היתה ולא העיר כלל מקושית התוס', ואולי הוא סובר כמו שהבאתי לעיל מדברי רש"י ז"ל שכמה פעמים הוזהרו על זה בתוה"ק, ואפשר שסובר שאין צורך עוד לאבד תאבדון אלא בשביל להקיש אלי', ועכ"פ לאותה הגירסא מבואר שאיבוד ע"ז הוא בכלל ע"ז.

צו

שוב ראיתי באוה"ח הק' פרשת משפטים עה"כ לא תשתחוה וגו' ולא תעבדם וגו' כי הרס תהרסם שפי' הכ' להיות שרצה לצוותם על הריסותם ושברונם לזה קדם ל"י לא תשתחוה לומר שאם לא הרס ולא שבר הנה הוא כעובד ע"ז, כי ה' תופס על המחשבה בע"ז, וצריכין היכר לשלילת מחשבת ע"ז מלבם, ואין היכר אלא בשבר מצבותיהם, ואם לא יעשו כן הרי הם כעובד ע"ז, וזה לך האות, ולזה הוצרך לומר לא תשתחוה ולא תעבדם וגו' כי הרס לומר שבהעדר ההרס הנה הוא עובר על תעבדם, ותמצא שהקפיד ה' על ישראל שלא עשו כן בכניסתם לארץ, עכ"ל, ומבואר בזה שאם מושלי הארץ אינם מהרסים הע"ז שבשם עוברים על לא תשתחוה ולא תעבדם, ומה שהם גענשים כ"כ בירדן טרם בואם לארץ אף על המחשבה, אף כי בקרא כתיב כי תוליד בנים וגו' ונושנתם ודרשו חז"ל כמנין ונושנתם והאריך להם אף כמה מאות שנים גם על מעשה הע"ז, אפשר דבירדן עלול יותר לעונש תיכף יען שהוצרכו אז לנסים גדולים שיעברו בחרבה ולא ישטפם המים, גם לא כל העתים שוות לרחמים שהוא לפעמים לפנים משורת הדין, והדברים עתיקין.

קסא

ו י ו א ל מ ש ה

צח

והיוצא לנו מזה שהכובשים ארץ ישראל עם הע"ז שבתוכה ומחזיקים ממשלתם על כל בתי הע"ז ואינם מאבדים אותם, יש להם בזה דין עובדי ע"ז. ובעת שהיתה ההשגחה גלוי' ולא הי' עדיין הסתרת פנים היו המים שוטפים את כל שונאי ישראל אף עבור מחשבה כזאת, וא"כ אלה הרשעים שלא די שאינם מאבדים את הע"ז שתחת ממשלתם אלא אדרבה מתקנים אותם ונותנים להם כל עניני כבוד וכונים בתי ע"ז חדשים, וגם הועמד מטעם הממשלה משרד הדתות שנקרא בלשון רבים לכלול כל הדתות, שמשמרתם לתקן כל הדתות. וזה איזה שנים נתפרסם במכתבי העתים ששר הדתות שהי' אז התפאר בפני כותבי העתים שהוא עושה באמונה לתקן את כל הדתות אף דת ישראל בתוכם, ואלו הי' האמת כדבריו שעושים תיקונים גם בדת ישראל כמו בע"ז, הוי ע"ז בשיתוף, אבל אין האמת כדבריו, כי בדת ישראל עושים קלקולים גדולים ונוראים וממעטים אותה בעוה"ר, ואת הע"ז המה מרבים בישראל, והאומות לא נצטוו על ע"ז בשיתוף, אבל בישראל הוא עון חמור מאד ואין שום חילוק בין ע"ז ממש, ואין שום ספק כי אף בשביל עון זה בלבד יש לאותה הממשלה דין ממשלת ע"ז שהוא ביהרג ואל יעבור, שהרי אף על אביזרא דע"ז ואביזרא דג"ע הדין כן כמבואר בשו"ע י"ד סי' קנ"ז ובש"ך שם ס"ק י' שהוא מדברי הש"ס תעמוד לפניו ערומה ימות, תספר עמו מאחורי הגדר ימות, שבדאי שדברים אלו אינם ג"ע ממש אלא על אביזרא דידיהו הדין כן, יעיי"ש, ומכש"כ בזה שיש לו דין ע"ז ממש כאשר נתבאר. אלא שאף מי שיתעקש לומר שאינו אלא אביזרא דע"ז גם כן הדין כן.

ואם כן כל המשתתפים בממשלה זו המה שותפים לע"ז ועוברים בזה על איסורא דיהרג ואל יעבור, ואף אלו הי' בא אלי' ומשיח וכבר הגיע זמן הגאולה והיו עושים בממשלתם כל חוקי התורה ומצותי' מלבד אותו העון שלא לבער את הע"ז שתחת ממשלתם, הי' אסור להשתתף במלכותם באיסורא דיהרג ואל יעבור, אך אין מציאות לדבר שיהי' כן בממשלת התורה, וגם מזה בעצמו שלא נזכר לע"ז שבארץ ישראל, הוא בירור שלא הגיע עדיין זמן הגאולה, ואנו אומרים בכל יום ויום כמה פעמים אחר כל התפלות על כן נקוה לך וכו' וחושבים שם התקוה הראשונה להעביר גילולים מן הארץ, ואח"כ מסיימים והי' ה' למלך וכו', והגאולה תלוי' בהתגלות מלכותו ית"ש כמבואר בקרא ועלו מושיעים וגו' ואח"כ והיתה לה' המלוכה, ובמדרש רבה פרשת דברים פ' א' אות י"ט אמר על עשיו הצפינו מפניו וכו', אמר הקב"ה

וַיֹּאֵל מֹשֶׁה

קסב

המתינו עד עכשיו מלך המשיח לבוא וכו' אמר הקב"ה ולא לכם בלבד אני מצוה אלא אף אתם צוו לבניכם. עוד שם אמרו ישראל לפני הקב"ה עד מתי אנו משועבדים, אמר להם עד שיבוא אותו היום וכו' אמר הקב"ה אותה שעה אני מופיע מלכותי ואמלוך עליכם שנאמר ועלו מושיעים וגו'. וכן הוא בכ"מ בדברי חזו"ל אין מספר. עכ"פ מבואר שזמן הגאולה הוא בזמן התגלות מלכותו ית"ש, ומקדימין לבקשה זו להעביר גילולים מן הארץ, שזה הוא תנאי מוקדם.

וזה איזה שנים שנתפרסם מכתב גלוי מהאגודה שמתרעמים על הממשלה על שאינם נותנים להם מקום במשרד הדתות. ותמהתי שאינם בושים לפרסם שמתאמצים ליכנס באותו המשרד שהמה בודאי עובדי ע"ז עכ"פ בשיתוף אף לפי דבריהם, אלא דלשיטתייהו אזלי דכיון שהשתתפו באותה הממשלה שהוא המקור לאותו דבר א"כ כבר השתתפו לע"ז, ותו אין נפקא מינה להשתתף גם בכל דבר היוצא מן הטמא ר"ל.

צט

שוב הראוני שבהכרזה שפרסמו על התייסדות המדינה בתחלה שם כתבו בפ"י שהממשלה תשמור על המקומות הקדושים של כל הדתות. אם כן הוכרז בפירוש בהתייסדותה על תנאי שלא לאבד את כל המקומות שעבדו שם הגוים, אלא אדרבה לשומרם. גם קראו אותם "מקומות קדושים" ולא חילקו כלל בין כל הדתות, א"כ הכרזה זו בלבד הוי ע"ז גמורה בשיתוף עכ"פ כאשר נתבאר. ועל הכרזה זו חתם גם ראש האגודה, ואותה ההכרזה מתחלת בחזון הטמא הידוע שהזכירו שם שמו (אין אני רוצה להעלות שמו על הכתב) שהמציא בשנת תרנ"ו את הרעיון הטמא הזה להקמת המדינה. גם שאר דברי מינות וכפירה כתובים שמה, שנלאתי להביאם. וראש האגודה חתם על אותה ההכרזה בין נציגי שאר המפלגות של המינים והאפיקורסים שחתמו על דברי מינות לשמו ולזכרו של הטמא הידוע ר"ל. המתבונן יראה מזה עד היכן הדברים מגיעים, השוחד העצום של הרצון להשתתף במלכות המינים לסמות העינים בכל אופן ואופן.

ק

והנה לא רצו להזכיר כלל באותה ההכרזה את שמו של הקב"ה אף כהדין גרמיזא הבאה באחרונה, עכ"פ כמו שעושיין כל האומות, זולת הקאמוניסטיין, ואנשי האגודה התפארו שהשיגו פשר לכתוב מתוך בטחון בצור ישראל, אבל ככה

קסג

ו י ו א ל מ ש ה

הם כל הפשרות והישגים שלהם, כי זה ודאי גרוע הרבה יותר מאלו לא היו כותבים מאומה, כי בזה שלא רצו לכתוב אלא אותו השם צור ישראל, בזה גילו בפירוש שמחשבתם רק למינות ר"ל, כי השם צור אינו שמו של הקב"ה. וז"ל הרמב"ם בס' המורה ח"א פט"ז צור שם משתתף הוא שם ההר והכית בצור והוא אבן קשה חרבות צורים והוא שם המקור אשר יחצבו ממנו אבני המקורים, הביטו אל צור חוצבתם וגו' ואחר כן הושאל מזה הענין האחרון זה השם לשורש כל דבר והתחלתו וכו'. ולפי"ז הענין האחרון נקרא השם יתעלה צור כי הוא ההתחלה והסבה הפועלת לכל אשר זולתו, ונאמר הצור תמים פעלו וכו' השען ועמוד על התבוננות היותו יתעלה ההתחלה שהוא המביא אשר תגיע ממנו אליו, עכ"ל. וכן הוא בזה"ק פ' תזריע דף מ"ד ע"א. וז"ל: ואין צור כאלקינו אית צור דאיקרי צור, הביטו אל צור חוצבת, והכית בצור, הנני עומד לפניך על הצור בחורב, וכלהו איקרי צור, ואין צור בכולהו כאלקינו דלי שולטנו ומלכותא על כולא, עכ"ל. ומבואר בכל זה שהשם צור אינו בכלל שם העצם של שמו ית"ש, אלא אך בשביל זה נקרא צור ישראל בשביל שהוא יתעלה הוא המקור וההתחלה לכל, ולכן לדעתם הטמאה הכופרים בזה לגמרי ואומרים שמקור וההתחלה הוא הצבא והטמא הידוע אשר יסד מקור המינות ר"ל בשנת תרנ"ו, כאשר כתבו להדיא בתחלת אותה ההכרזה, ע"כ לדעתם הארורה המה המקור והשורש לכל ישראל, ועליהם סובב השם צור ישראל, ומדלא רצו להזכיר שם אחר אלא אותו השם הסובב לדעתם על מקורות הטמאה ר"ל הוי אותן הדיבורים מינות וכפירה גרוע בתכלית, וליכא מידי דלא רמיזא באורייתא, שאמר הכתוב וינבל צור ישועתו, וע"ז חתם ראש האגודה, ויען שכל ההכרזה היא מלאה מינות וע"ז ממש, עבירה גוררת עבירה ונכנסה האגודה בכל שרשי המינות ע"י חתימת הראש הבא מכוחם, ואין מוחה, ד' ירחם.

ומאחורי הפרגוד שמעתי שמלחשים באזני איזה יראים שבתוך האגודה, שלא חתם ע"ז ראש האגודה אלא חתמו אותו שלא מדעתו, והכל יפצה פיהם של אותן המלחשים, כיון שאותה ההכרזה נשלחה על כל פני תבל מסוף העולם ועד סופו וכל העם רואים חתימת האגודה על הע"ז והמינות והכפירה בעיקר ר"ל, ואף פעם אחת לא הודיע בעתון המודיע שלו שהי' זה בלא הסכמתו, אלא אדרבה המודיע הוא מלא ששון ושמחה ביום אידם של אותו יום ההכרזה שקורין אותו יום העצמאות, ומה בצע בהלחש שמלחשים באזני איזה יראים שאינם סובלים זה, כדי להמשיך גם לבכם לתוך האגודה, אם לעיני כל ישראל מונחת החתימה של האגודה על הע"ז וכפירה בעיקר בלי שום מחאה בעולם.

ו י ו א ל מ ש ה

גם אם האמת כדבריהם, האיך לא יראו לשלוח על פני תבל חתימה שלא ברשות. שמא יתגלה קלונם בידיעה בעולם שעשו חתימה מזויפת שלא ברשות. אבל ודאי הי' להם ידיעה בתחלה שאין להם לפחד מזה ותתימת האגודה על אותה ההכרזה המנאצת את השי"ת באופן נורא תשאר על מעמדה בכל תפוצות ישראל וזכרה לא יסוף מזרעם ועבדי רבנן שלמא בהדיהו. ולחש המלחשים בחשאי ליראי ה' המעטים אינם אלא דברי הבל ורוח.

וכעין זה ראיתי בעת התחלת התייסדות המדינה, שהדפיסו או בעתון האגודאי שנדפס אז פה את גוסס הכתב שחתם עליו ראש האגודה שמקבל עליו בערבות שלא לכוף שום ישראל לקיום התוה"ק, ונשתוממתי על המראה, הלא מבואר בגמרא סוטה דף ל"ז הרבה אלפים בריתות ואלות שקבלו עליהם ישראל במעמד הר סיני ובאוהל מועד ובהר גריזים ובהר עיבל בשביל הערבות וערבא דערבא, והערבות הוא לעשות כל מה שבידו לכוף את ישראל לקיום התוה"ק, ועיי"ש בתוס' וברמב"ן בפסוק ארור אשר לא יקים, והאיך אפשר ליתן כתוב וחתום בפירוש ההיפך ממה שנתקבל בקבלת התורה בהר סיני. והן אמת שתש כוחינו ולא נוכל לעשות הרבה, אבל במה שאומרים בפירוש שלא יכוף לקיום התורה, בזה אומרים שאף מה שיהי' בידו ימנע מלעשות, כי במה שאין בידו לא שייך לומר שמקבל עליו שלא לעשות, דבלאו הכי אי אפשר, ואם כן אומר בפירוש קבלה על עצמו נגד הקבלה שהי' בקבלת התורה בהר סיני. והנה חוק הדעמוקראציא הוא טוב לאומות העולם שלא קבלו את התורה, אבל ישראל שקבלו את התוה"ק באלפים בריתות ואלות על הערבות לכוף את חבירו על קיום התוה"ק הוי חוק הדעמוקראציא בעניני דת, כפירה בתוה"ק ומינות גמורה ר"ל, וחלילה לישראל להשתתף או אפילו ליתן הסכמה כל דהו להנהיג בישראל חוק הדעמוקראציא לכפור בתוה"ק, וק"ו ליתן כתוב וחתום שמקבל על עצמו אותו החוק הכופר בתוה"ק, וכל התירוצים בזה אינם כלום, ואין להאריך בדבר, והמבין יוכל להבין גם מזה עד היכן הדברים מגיעים השוחד העצום של הרצון להיות מאוכלי שולחנם של אותה המלוכה הבווי' והשפלה שמסמא עינים עד קצה האחרון בכל דבר שבקדושה.

ובמסכת מכות פ"א משנה ז' על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת, אם מתקיימת העדות בשנים למה פרט הכתוב בשלשה וכו', רבי עקיבא אומר לא בא השלישי להקל אלא להחמיר עליו ולעשות דינו כיוצא באלו, ואם כן עגש הכתוב לנטפל לעוברי עבירה כעוברי עבירה, על אחת כמה וכמה ישלם שכר לנטפל לעושי מצוה כעושי מצוה, ע"כ. והנה זה העד השלישי

קסה

ו י ו א ל מ ש ה

לא אהני מידי להעדות דכיון דמתקיימת העדות בשנים הוי תרי כמאה ואין במעשה השלישי כלום, מכל מקום דינו באותו העונש כמו העדים שמתקיימת העדות על פיהם בעבור שנטפל אליהם ונמנה עמהם אף דלא אהני מעשיו מאומה, ומכל שכן במי שנטפל להיות חבר בין חברי אותו הכנסת שאינו נטפל לעוברי העבירה בלבד אלא יותר מזה, כי לפי החוק שלהם צריכים לבחור אותו המנין של החברים שמבלעדי זה אינם יכולים לעשות כלל בכל חוקי המינות וכפירה בתוה"ק שעושים וא"כ כולם עיקרים הם, לא נטפל בלבד, ואין ספק שדין כולם שוה בעונש העבירות הנוראות האלה ר"ל, ק"ו מהעד השלישי שדינו כהשנים כנז"ל.

והרבינו יונה במס' אבות פ"א כתב על המשנה דאל תתחבר לרשע וזלה"ק: שהוא עונש גדול שאין כמותו כי החטא החמור פשע בו עשה עבירה אחת, אבל זה בכל העבירות שעושה הרשע יש לו חלק בהם ונמצא עושה חטאים רבים גדולים ועצומים ואם ידיו אסורים ולא נהנה מהם, ואוי לרשע ואוי לשכנו כי הוא חוטא ושכנו מנוגד שכן הוא מפורש באבות דר' נתן כל המדבק לרשעים אעפ"י שאינו עושה כמעשיהם נוטל שכר כיוצא בהם, והמדבק לצדיקים אעפ"י שאינו עושה כמעשיהם נוטל שכר כיוצא בהם, עכ"ל הק'. ונוכל להתבונן מזה דינם של כל אלו הנעשים חברי הכנסת, והוא ק"ו ב"ב של ק"ו.

קא

הנה ידוע גודל האיסור לילך בערכאות עכו"ם, וכתב רש"י ז"ל בפרשת משפטים דהוא מייקר שם אלילים, ולשון הרמב"ם סוף הלכות סנהדרין והטוש"ע סימן כ"ו דהוי כאלו חירף וגידף והרים יד בתורת משה, והוא שבשביל שמניח תורת ה' התמימה ובוחר בדיני עכו"ם הרי הוא בזה כמודה לדתם, ועי' בש"ך חו"מ סי' כ"ב ס"ק ט"ו שחמור יותר המקבל עליו סתם לדון בדיני עכו"ם ממי שמקבל עליו עכו"ם פלוני שסומך עליו ומהימן בעיניו, כי עיקר החומרא הוא בשביל שהיא דיני עכו"ם, וכ"ז מיירי אף ביחיד שהולך לדיני עכו"ם לטובתו ולהנאתו ואינו בשביל שנותן יותר חשיבות לדיני עכו"ם אלא בשביל תאות ממונו שחושב להשיג יותר בזה, ומכל מקום הוי כמו חירוף וגידוף, זולת כשיש אלם שאי אפשר לכופו באופן אחר לעשות כדת של תורה גותנין לו הבי"ד רשות לילך בערכאות, ואין זה חירוף וגידוף כי הוא עושה ברשות בי"ד כדי להקים עולה של תורה לשבר זרעות אלם.

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה

ולפי זה המחוקקים חוקי עכו"ם לכוף את ישראל לחוקיהם בכל דבר הן בדיני ממונות ונפשות ועריות אף שיש להם רבנים ודיינים המשרתים אותם, אבל במשפטיהם רוצים רק בחוקי עכו"ם ובכוונה עוזבים לגמרי את התוה"ק, זה גרוע הרבה יותר מהילוך בערכאות בשביל תאות ממונו, דאילו כשהולך בערכאות בשביל תאות הממון אינו אלא כחירוף וגידוף בכ"ף הדמיון, אבל זה הוא חירוף וגידוף ממש. והאומות העושין כן מקיימין בזה מצוה כי בני נח נצטוו על הדינים ולא קבלו את התוה"ק, ואדרכה עכו"ם העוסק בתורה חייב מיתה, אם כן נצטוו רק על ככה לעשות להם דינים כפי שכלם ומקיימין בזה מצוה, אבל ישראל שקבלו את התוה"ק ונבחרו בזה מכל העמים, ואם מבעטים בתוה"ק לחוקק להם חוקי עכו"ם הרי זה ודאי כפירה גמורה בתוה"ק, וברור שיש בזה הענין בלבד איסורא דיהרג ואל יעבור, מלבד האיסורים האחרים שיש בזה שדינים כך כמו שכתבתי למעלה. וכל חברי אותה הכנסת שנתייסדה בחוקים האלה המה שותפים באיסור הנורא הזה, והיעלה על הדעת שיהי' בזה איזה היתר להשתתף עמהם. אבל עוד גרוע יותר מה שאומרים בפירוש שאין צורך ח"ו להתוה"ק כלל, ומפורש יוצא בדבריהם שעשו ממשלת ישראל באה"ק רק בחוקי מדינה לא בחוקי תורה, ואף הדתיים שבכנסת כשמבקשים שם איזה ענין הנוגע לדתוה"ק אומרים רק שמבקשים חוק הדעמוקראצ'י, ואי אפשר לומר שם כלל שמבקשים בזכות דיני התורה, שבזה כולו מודי שהיא מדינה בלי תורה אלא מדינה של מינות וכפירה ר"ל, והכל יודעין שכל התוה"ק מלאה מזה שאי אפשר לארץ ישראל בלא תורה, והכתוב צוח עמדתם בחרבכם והארץ תירשו, בתמי'.

קב

ובספרי פרשת עקב סוף פיסקא ל"ח וז"ל: ארץ מצרים בין עושין רצונו של מקום בין שאין עושין רצונו של מקום הרי לכם ארץ מצרים, ארץ ישראל אינו כן, אם אתם עושין רצונו של מקום הרי לכם ארץ כנען, ואם לאו הרי אתם גולים מעלי, וכן הוא אומר ולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אותה, עכ"ל. ומבואר באוה"ח הק' פ' ראה עה"כ ראה אנכי וגו' וז"ל: לפי שאמר להם בסמוך נחלת הארץ כל מקום אשר תדרוך כף רגלכם לכם יהי, לזה אמר להם ראה אנכי נתן וכו' ואמרו ברכה וקללה פי' יש במתנה זו ברכה ויש בה קללה, וחזר ופי' את הברכה אשר תשמעון פי' אם תשמעון תהי' זו

קמ

ו י ו א ל מ ש ה

רכם לברכה ואם לא תשמעון אין נתינה זו כי אם קללה שבאמצעותה יתקנאו בכם האומות ויאבדו אתכם ממנה בנקמה גדולה, גם תהי' לכם ההנאה ממנה לרעה לעולם הנצחי כדרך אומרו ומשלם לשונאיו על פניו להאבידו, עכ"ל. ואמרו חז"ל הובא ברש"י ורמב"ן עה"כ ולא תקיא הארץ אתכם, הארץ אינה מקיימת עוברי עבירה.

קג

והאפיקורסים אומרים פי' זר בדברי הילקוט סוף מגילת איכה בפסוק זכור תזכור, אמר הקב"ה הלואי יהיו בני עמי בארץ ישראל אעפ"י שמטמאין אותה, ומצאו בזה מציאה להטעות חסרי דעת שחשוב בעיני הקב"ה רשע וכופר אם הוא בארץ ישראל, וזה כפירה בכל התורה כולה שמבואר כמה פעמים ההיפך מזה בפירושו. וז"ל הילקוט שם: מי יתנני במדבר מלון אורחים, אמר הקב"ה הלואי יהיו בני עמי כמו שהיו במדבר שהיו מליגין עלי, ודכוותי' בית ישראל יושבין על אדמתם ויטמאו אותה, אמר הקב"ה הלואי יהיו בני עמי אעפ"י שמטמאין אותה, והנה ז"ל הרמב"ן בסוף פתיחתו לסדר דברים שלא יאמר אדם לא נוכל לרשת את הארץ כי אין אדם שלא יחטא ומיד תהי' מדת הדין מתוחה כנגדו ונאבד, ולכן הודיעם משה רבע"ה כי הקב"ה רחמן מלא רחמים כי הסליחה והמחילה ממנו ית' סיוע ועזר לבני אדם בעבודתו, וכעין שאמר הכתוב כי עמך הסליחה למען תורא, עכ"ל. ומבואר בזה שאף העובדים את השי"ת פחדו מירושת הארץ יען שאין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא וחי' יאבדו עי"ז שמה כי שם מדת הדין מתוחה על כל חטא, והוצרך הכתוב להודיעם שהקב"ה עוזר ומסייע לבני אדם בעבודתם ע"י סליחה ומחילה, ועד"ז המה דברי הילקוט, כי נודע שכל חטא שבעולם יש בו טומאה ומטמא את הארץ וכיון שאין צדיק בארץ שלא יחטא מפחדים גם העובדים השי"ת יען שמגיע להם לפעמים איזה חטא מחמת התגברות היצר וזה מביא טומאה לארץ כמ"ש הרמב"ן שמפחדים שלא יאבדו עי"ז, ועל אלו אמר הקב"ה הלואי שיהיו עמי בארץ ישראל אעפ"י שמטמאין אותה לפעמים מחמת איזה חטא, והוא ברור ומפורש בדבריהם ז"ל שלא אמר בקיצור הלואי יהיון בארץ ישראל אלא האריך לומר הלואי יהיון בני עמי בארץ ישראל, וכתב רש"י ז"ל בפרשת שופטים עה"כ תמים תהי' עם ה' אלקיך, התהלך עמו בתמימות ותצפה לו ולא תחקור אחר העתידות אלא כל מה שיבוא עליך קבל בתמימות, ואז תהי' עמו לחלקו והרי שאך ע"ז אפשר לומר שהוא עמו ית"ש מי שעובד השי"ת בתמימות

כמאמר הכתוב תמים תהי' וגו' וכפני' של רש"י ז"ל כי מי שאינו עובד השי"ת כנ"ל הוא פורש מהשי"ת וכמ"ש רש"י ז"ל בסוף פרשת קדושים עה"כ ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי, אם אתם מובדלים מהם הרי אתם שלי ואם לאו הרי אתם של נבוכדנאצר וחבריו. ומבואר זה בכמה מקומות בקראי ובדברי חז"ל ואין להאריך. ולזה אמרו כאן הלואי יהיון עמי בארץ ישראל כי הלשון עמי אי אפשר לפרש אלא על העובדים השי"ת בתמימות, ועל אותן התאונן הקב"ה שאינן בארץ ישראל אעפ"י שמתגבר עליהם היצה"ר באיזה חטא שמביא טומאה, כי הקב"ה עוזר להם בסליחה ומחילה ע"י שעושין תשובה, אבל לא ח"ו על הפורשים מהתוה"ק ואינם כלל עמו ית"ש לעובדו בתמימות.

ובישע"י א' י"ב בפסוק כי תבואו לראות פני מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי, לשון רש"י ז"ל לרמוס חצרי אחרי שאין לבבכם שלם עמי, וע"כ דקדקו לומר הלואי יהיון עמי בא"י דאך כשהם עמו ית"ש מתאוה עליהם להיות בא"י אבל כשאינם עמו ית"ש בלב שלם כמ"ש רש"י ז"ל, כבר צוה הכתוב עליהם מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי. וכן מבואר קישור לשון המדרש שהתחיל לומר מי יתננו במדבר, אומר הקב"ה הלואי יהיון בני עמי כמו שהם במדבר שהיו מלינין עלי, ודכוותי' בית ישראל יושבין על אדמתם ויטמאו אותה, עכ"ל. ולכאורה למה האריך לפרש לעשות דמיון כדור המדבר ודכוותי' הלא היו הרבה דורות אח"כ בארץ ישראל שהיו בהם הרבה עונות מרובות וחמורות ממה שהי' במדבר, כגון ע"ז ושאר עבירות, הלא דור המדבר הי' דור דעה ולמדו כולם תורה ממשה רב"ע"ה ועבדו השי"ת במדריגות גבוהות ועצומות, והעונות שעשו לפעמים כמוזכר בקראי היו בזה טעמים וענינים נסתרים באיזה דרך שהי' אפשרות להיצה"ר לפתותם בכך, כמובא כ"ז בספרים הק', אלא שסביביו נשערה מאד, ואין זה כמו שסוברים המוני עם, ובפני' אמרו חז"ל גם על חטא העגל לא היו ישראל ראויים לאותה מעשה אלא להורות תשובה, ומבואר בפרקי דרבי אליעזר סוף פ' מ"א כל אותו הדור ששמעו קולו של הקב"ה בהר סיני זכו להיות כמלאכי השרת, ובמותם לא שלטה בהם רמה ותולעה, אשריהם בעוה"ז ובעוה"ב, ועליהם הכתוב אומר אשרי העם שככה לו, ובזוה"ק פ' שלח דף קס"ג ע"א אמר על דור המדבר זכאה דרא דא מכל דרין דעלמא ופרחי לגבי מתיבתא דרקיעא ואינן דאתחזין פרחי לגבי מתיבתא עלאה על ההיא דרא כתיב אשרי העם שככה לו אשרי העם שהי' אלקיו, ועכ"פ זה ודאי שדור המדבר היו מלא תורה וקדושה ולכן האריך לומר בפירושו הדמיון לדור המדבר, שאך באופן זה אומר הלואי יהיון בני עמי כדור המדבר אף שגם המה עשו מעשים שיש בהם

ויואל משה

קסט

טומאה, — אבל אין מקום להעלות על הדעת לטעות בזה על פושעים ורשעים.

ויש לפרש עוד במאמר הילקוט הנ"ל, דהנה מבואר בגמרא ע"ז דף ה' דלא קבלו ישראל את התורה אלא כדי שלא יהא מלאך המות שולט בהם, ואי לא חטאו לא הוי מייתי אלא שגרם החטא ונגזרה הגזירה של מה"מ ר"ל, ואמרו במשנה דמס' אבות על כרחך אתה מת, אלא לעתיד כשיתוקן הכל יהי בלע המות לנצח ולא יהי עוד מיתה בישראל. והנה בירושלמי פ"ט דמס' כלאים סוף הל' ד' ארונות שהיו באים מחו"ל לא"י אמר רבי בר קריא לר"א מה הועילו אלו, קורא אני עליהם ותבואו ותטמאו את ארצי במיתתכם, ויש שם פלוגתא בזה, ובזוה"ק החמיר מאוד כדעת המחמיר שבירושלמי שאותן המובאין לא"י אחר מיתתן מטמאין את הארץ, וצ"ל ההסבר בזה דאף שלדעתם ז"ל מביאין בקבורת המת בא"י טומאה לארץ כי המת מטמא, מכל מקום לא הקפיד הכתוב בזה אלא על המביאין אותם לארץ ישראל אחר מיתתן, משא"כ הבאים לשם מעצמם בחייהם ומקיימין שם תורה ומצות אף שע"כ הוא מת אח"כ וכיון דקבורת המת בארץ מביא טומאה לארץ אין נפקא מינה בזה בין המתים בארץ ישראל או מתים בחו"ל, כי לענין הלכה בדיני טומאת מת אין נ"מ באיזה מקום הוא מת, מ"מ אותן הראויים לבוא שם בחייהם לקיים שמה תורה ומצות לא הקפיד הכתוב על מה שסוף כל סוף במיתתם שם מביאים טומאה בארץ, וע"כ אמר במדרש הנ"ל הלואי שתבואו מעצמיכם אף שסוף כל סוף תטמאו את הארץ במיתתכם שמה ולא תהי' מן המובאים שמה לאחר מיתה, וסובר אותו הילקוט כדעת הזוה"ק והמאן דאמר שבירושלמי, וגם קאי על מ"ש שם דמיירי מאותן שהמה עם הקב"ה, וכמ"ש גם הדמיון לדור המדבר, אבל לא מיירי כלל מאותן הטמאין ומטמאין בחייהם את הארץ וכעיסוהו בתועבותם ר"ל, ויש גם פירושים אחרים ברורים ופשוטים במאמר הנ"ל, אלא שאין כדאי להאריך כ"כ כי באמת המאמין בהשי"ת ובתוה"ק לא יטעה בזה, אלא שמחמת בלבול המוחות השולט בעולם כתבתי להעיר, ודי בהערה זו למבקשי האמת.

קד

ו**כתב הרשב"ם** בפרשת עקב פ' י"א פסוק י' על א"י כי הארץ הזאת טובה מכל הארצות לשומרי מצותיה, ורעה מכל הארצות ללא שומרם. וזיל קרי בי' רב הוא שהכל קוראים קריאת שמע פעמים בכל יום ואומרים השמרו לכם פן יפתה לבבכם וגו' ואבדתם מהרה מעל הארץ, וכל מגמתם להכחיש

ו י ו א ל מ ש ה

קע

כל זאת כי אך זרועם וחרבם קיומם, ואמרו בפירוש בכנסת שלהם שבארץ ישראל מותר להיות ח"ו כופר בעיקר ר"ל, וגם מסיתים ומדיחים להעביר על הדת, וצבר העבירו על הדת הרבה מאות אלפים מישראל כנודע.

ועי' בתשובת הרדב"ז חלק רביעי סי' צ"ב שנשאל שם אם האונסים אותו לחזור לדת ישמעאל אם חייב למסור נפשו ע"ז כיון שהישמעאלים אינם עובדים ע"ז, אדרבה מייחדים ה' יחוד שאין בו דופי ימרחיקין ענין ע"ז בתכלית הריחוק וכן מרחיקין ממנו יתברך הגשמיות וכל הדומה, ואנן לא אמרינן יהרג ואל יעבור אלא בג' חמורות, ע"ז וג"ע ושפי"ד. והשיב ע"ז הרדב"ז באריכות, גם הביא מפורש מהריטב"א ז"ל שהישמעאלים אעפ"י שהם מייחדים את השם מכל מקום ע"ז גמורה חשובה ליהרג ולא יעבור, שהרי המודה באמונתם כופר בתורת משה, שאינה אמת כמו שהיא בדינו, וזה הריסה בכל הדת וגרע מהג' עבירות שהמה ביהרג ואל יעבור, ועוד כתב שם שאף באחת משאר עבירות שדינם יעבור ואל יהרג אין זה אלא כשאונסין אותו סתם לעבור על זה, אבל אם אונסין אותו לעבור על אחת מכל מצות התורה באומרם שאין תורת משה אמת חייב למסור נפשו עלי, ועיי"ש. ואם כן כל שכן בממשלה זו שברצונם לעקור כל האמונה וכל התורה כולה מלבנות בני ישראל, וזה כל, ר"י מעשיהם מיום הווסדם באותו הרעיון הטמא של הציונות שהפכו את רוב העולם למינות במשך כל ימיהם, ועכשיו ביותר מעת הגיע הנסיון המר שהניח הקב"ה את הס"מ להעמיד בישראל ממשלה טמאה ומטמאה כזו, ואף באמונת יחוד ה' והרחקת ע"ז שגם הישמעאלים מאמינים, המה מתכוונים לעקור מלבנות בני ישראל, ואם כן אין ספק כי המודה בממשלתם וקיומם הוא כופר בכל התורה כולה, וכל אחד ואחד מחויב למסור נפשו בכל מיני מסירות נפש שלא יהא נראה ח"ו כמודה להם, כמו שהבאתי למעלה מדברי הרמב"ם ז"ל. והמשתתף עמהם ומשתמש בשרביטו של מלכות השפלה והבוזי' הזאת, זה הוי ודאי הודאה גמורה להם, גם הוי שותף לכל דבריהם, והשבועה שנשבע להם ולחוקותיהם היא הודאה בכולה לא מודה במקצת אלא כופר הכל בכל התורה כולה, ופליאה נשגבה בעיני שאף מי שלא ירד לעומקן של הדברים להתבונן בזה שגם עצם הרעיון של לקיחת ממשלה טרם בוא הגאולה שהובטחה בתוה"ק היא כפירה בתוה"ק והוא ביהרג ואל יעבור כמו שהבאתי מפורש יוצא בדברי המהר"ל, אבל כיון שבלאו הכי היא ממשלת המינות ומעבירה על הדת באומרם אין תורה ח"ו, האיך יטעו עוד בזה, והאיך יעלה על הדעת להתיר להשתתף להיות חבר ביניהם.